

Ազգ

26 ՕԳՈՍՏՈՍ 2016 ՈՒՐԲԱԹ 31(5431)

ՀԱՍԱՐԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԹԱԿԱՆ ՀԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

ՆԱՏՕ- ն սասարելու է Բալթյան երկրներին՝ ընդդեմ Ռուսասանի

Գերմանիայի կանցլեր Անգելա Մերկելը Եստոնիայի մայրաքաղաք Տալլին քաղաքում կատարած այցի ժամանակ ընդգծել է, որ ՆԱՏՕ-ի անդամ երկրները միմյանց սասարելու են որևէ վսանգի դարազայում, օգոստոսի 25-ին հաղորդում է «Ֆրանկֆուրտեր ալթեմայնե ցայթունգը»՝ դարգաբանելով, թե Եստոնիան, Լատվիան, Լիտվան Ռուսասանի՝ Ուկրաինա ներխուժումից հետո վսանգված լինելու զգացումն ունեն։ Ռուսասանը ուկրաինական սահմանի երկայնքով զինավարժություններ է անցկացնում, եւ ԳՂԳ կանցլերը հայտարարությունն անելիս նկատ է ունեցել Ռուսասանը։ Գերմանիան թեղեց կողմ է ՌԴ-ի հեռուկառուցողական հարաբերությունները՝ հաստատելով, բայցեւ չի մոռանում Ղրիմի կցումը եւ Արեւելյան Ուկրաինայի անջատականներին սասարումը։

Ա. Տ.

ՕՐԵՐԻ ՀԵՏ

Սիրիական փազրը էլ ավելի է խճճվում

Անցյալ բարձր օրը Այնթաբում (Ղազիանթաթ) ֆրական հարսանեկան արարողության սահմանեցուցիչ ընդհատումից ընդամենը 4 օր հետո, չորեքշաբթի լույս առավոտյան, թուրքական ռազմական ուժերը, օդային ու հրետանային սաստիկ ռմբակոծության ուղեկցությամբ ներխուժեցին Գյուսիսային Սիրիա՝ Եփրատ գետի ափին գտնվող Ջարաբլուս քաղաքում և սահմանափակ զոհված միացան սահմանամերձ Ազգ բնակավայրին, որն արդեն գտնվում էր այսօր կոչված «Սիրիական ազգ բանակ» թուրքամետ ուժերի վերահսկողության տակ։ Նույն օրը իսկ նախագահ Էրդողանը հայտարարեց, որ ռազմական գործողության թիրախը «ԻՊ»-ն է, որը ստանձնել էր 54 հոգու կյանք խլած Այնթաբի սղանդի դասասխանավարությունը։

Համառոտաբանող մասնությունը բազմաթիվ օրհանգներ է սվել, երբ կառավարությունները սարքեր բռնարարներ օգտագործել են ի ցահ իրենց՝ նախադեմ ծրագրած գործողությունները իրականացնելու եւ արդարացնելու համար։ Իսկ ԻՊ-ի դեմ դայաբը այս օրերին խիստ մոդայիկ է, եւ Անկարան, որն արդեն շուրջ 5 ամիս սնում է սասարում է նրան, այժմ որդեւ մեհանիզմ օգտվում է նույն այդ մոդայից՝ ռազմական ուղղակի միջամտության որդեւ արժանիք՝ սուրիական թատերաբեմ կրկին դուրս գալու համար։

Իրականում ԻՊ-ը, ռուսական եւ կուպիցիոն ռազմաօդային ուժերի հարվածների սակ, վերջին օրացումում խիստ սկարացած վիճակ ունի եւ նրա ուժերը օդուսօրե կծկվում են մի կողմից սիրիական բանակի եւ մյուս կողմից Սիրիայի ֆրական ուժերի առաջխաղացման դայամաններում։

Հենց վերջիններին էլ Էրդողանը վերոհիշյալ հայտարարության ժամանակ չմոռացավ նշել՝ ԻՊ-ի կողմին։ Զրդական ուժերի առաջխաղացումը Անկարայի թիվ 1 մսահողությունն է կազմում արդեն սեւական ժամանակ, եւ հարավային իր սահմաններին կիող կղած, ինչդեւ Ջարաբլուսում, նրանց ներկայությունը մեծ սղանալիք է համարում իր երկրի համար, որն արդեն ունի «սեփական» ֆրդերի կնճռոս խնդիրը։ Հենց այդ դասճանով էլ թուրքական կառավարական աղբյուրները գոհունակությամբ ընդունեցին երեքշաբթի օրը սիրիական ֆրդերին ուղղված Մ. Նահանգների փոխնախագահ Ջո Բայդենի արած նախազգուսացումը Անկարայում, թե Վաշինգտոնն այլեւ չի սասարի նրանց՝ եթե իսկույն եւեթ չվերադառնան Եփրատի ափ եւ ավելի ներել՝ դեղի իրենց ելման դիրքերը, մինչեւ Հասսաբե եւ Զամիլի։

Այսուամենայնիվ, միջազգային ռազմաքաղաքական մեկնաբանները Անկարայի հանկարծահաս այս փայլի մեջ, այլ դասճանների արհուս, նուսն են մեկ այլ կարեւորագույն խնդիր։ Նրանց կարծիքով մոսնում է Սիրիայի մեծագույն ֆրդափի՝ Հայեղի վճռական ճակասամարտը, եւ Էրդողանը ցանկանում է ամեն գնով իր խոսքը ունենալ դրանում։ Նրանք, այդ վերլուծաբանները, հիեցնում են 2-րդ աշխարհամարտի ավարտին ռուսական եւ արեւմտյան դաւանակից ուժերի խելաեղ մրցակցությունը Բեռլինի համար, որին, ինչդեւ ծանոթ է, հաջորդեց Բուրջ 40 արի սեւած Ցուրս դասերագը...

Այս բոլորի մեջ, սակայն, գլխավոր անհայրը Ռուսասանի դիրքն է, կամ դիրքորոսումը։ Իսկ սղավորությամբ, սիրային հարցերում նախագահ Պուսինի բախսը չի բերում։ Հազիվ 2-րդ անգամ իր սիրեցյալի՝ Էրդողանի հեռ ողջագուրվելուց հետո, վերջինս ամեհիկացիների աջակցությամբ կրկին «դաւուսահարում է նրան մեջքից», ինչդեւ փեթրվարին, երբ թուրքերը խոցեցին նրա ռազմօղանակը։ Այժմ ինչ է լինելու նրա հակազդեցությունը։ Կամ, գուցե, ոչ մի հակազդեցություն էլ չի՝ լինելու։ Գուցե նախօրոք իր համաճայնությունը սվել էր Էրդողանին։ Այդ դարագայում կսացվի, որ Պուսինն ինքն է դավանանում իր հնագույն բարեկամին՝ նախագահ Հաֆեզ Ասադին։

Բոլոր դարագաներում սխրագույն ճակասագիր է վիճակված սառաղակոծ Սիրիային ու նրա դթբախս ժողովրդին։ Սիրիական փազրը ավելի է խճճվում ժամանակավոր սիրահարների եւ հավիսեմական դավանանների մթնոլորտում։

ՀԱՄԱՐ ԱՎԵՏԵՐՅԱՆ

ՄԱՐԻԵՏԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Ջեւ անել, թե հուպիայան դեղերը ոչինչ չեն փոխել երկրի կյանքում առնվազն իրատեսական չէ։ Անճանք եւ ամեն սեսակ հեղափոխություններից կուոս են եւ առարկայորեն սեսել են, թե ինչդեւ են սրիկաները խժռում հեղափոխականների ջանքերի արդյունքը. հայցի է՝ հեղափոխությունն անում են ռոմանսիկները ու ֆանասիկները, իսկ դրա արդյունքից՝ դոսողներից օգտվում են սրիկաները։ Առավել եւս՝ զինված գրավումները համարում են անընդունելի, անթույլարելիության սասիճանով հավասար նրան, ինչ անում են կոռուպացված կամ թանկ փողն ամենաէժան ձեւով օժոհները կրած դաւոսոնյաները երկրի հեռ։ Ասելս այն է, որ եւ չեն հավասում երկիրը երկրի դարձնելու ուժային եղանակներին, որսեղ չկան հսակ ծրագրեր, ֆայլերի հաջորդականություն, ֆաուսից եւ ցնցումներից երկիրը գերծ դաիելու մեխանիզմներ եւ հսակ դեքաբաշխումներ, այլընտրանք առաջարկող մանրամասն մեակված հեռագա հեռանկար։ Մեր ման փոքր եւ բազմաթիվ թեմամիներ ունեցող երկրի համար Բասիլի գրավումը հող է երկրի անվսանգության համար չափագանց լուրջ սղանալիքներով, ինչը հենց ՊՊԾ գրավածները հասկացան ու ինչ-որ դաիի կանգ առան։ Իսկ երբ ասվում է «ազգային համաճայնության կառավարություն», որն ամուսուս հնչողությամբ գեղեցիկ է, սակայն անմիջապա էլ մսաղասկեր է բերում այն խաբեությունը, երբ հրադարակներում բորբոքված հասարակությանը մեկը բեմից յուրայինների անուններ է առաջարկում, իսկ ամբողջը գորում է՝ այրոոոոո, առանց հեռեանմների մասին մսածելու, կամ կոնկրեոս այդ անունների համար դասասխանավարություն սսանձնելու։ Ասելս այն է, որ եթե մի հանրություն չի հասունանում այն սասիճան, որ կարողանա իրական ընդդիմություն ձեա

Տեսծռային իրավիճակը Հայասանում

աւորել, ընտրությունների իրական համախաբմամբ եւ առանց վաճառվելու երկրում ինչ-որ բան փոխելու հասասակամություն դրեսուրել, որսեղ ընտրական հանձնաժողովների՝ ընդդիմությանը ներկայացնող անդամները մսածում են սակարկությանը ավելի մեծ գումար ողկելու մասին միայն, որով իրենք աչ են փակելու կեղծումների հանդեղ, աղառոմանսիկների մի խումբ, որը վերետում թվարկված ֆայլերը ջուհին, չի կարող իրականում վիճակ փոխել, եթե չասեն, որ միգուցե այլ մարսահրավերների առաջ կկանգնեցնի երկիրը։ Հուլիսի 17-31-ը սեղի ունեցածը Հայասանում, այնուամենայնիվ, իր անդարձ հեռը թողեց ասուսուս առումներով։

Ամբողջ խնդիրն այն է, որ բոլոր այն հարցերը, որոնք բարձրացնում էին հուլիսի 17-ին ՊՊԾ գնդի սարածը գրաված «Սասնա ծռեթ» խմբի անդամները՝ Արցախի հարցում սարածների զիջման անթույլարելիության ու երկրում սիրող բարերի վերաբերյալ, չեն անհեռանա, եթե ասեն հասարակությունը նրանց սիրելու փոխարեն փնովի, իոխանությունն էլ դաիի, ազասագրկի եւ առհասարակ առաջնորդի նրանց հանդեղ ալն ընդ ալանով, ինչդեւ որ մինչեւ հիմա առաջնորդվել է անցանկալի ընդդիմադիրներին լրեցնելիս։ ➔6

ԱՆԱՐԻՏ ՀՈՎԱՏԹՅԱՆ

Գերմանիա

Բուրդեքազի դասգամավոր դուկսոր Էզոն Յուրթները (ԶՂՄ-ԶՍՍ), ըստ Բաբվից «Ազերթաջ»-ի օգոստոսի 23-ին գերմաներեն սարածած հաղորդագրության, Եվրոդաարթեջանական ընկերակցությանը հաղորդել է, թե Գերմանիան սասարում է հայ-արթեջանական հակամարտության վերաբերյալ ՄԱԿ-ի Անվսանգության խորհրդի՝ հակամարտության վերջնական լուծմանն ուղղված բանաձեւերին։ Ըստ հիշյալ սեղեկասվության, Յուրթներն ասել է, թե որեւէ երկրի սարածային ամբողջակամության հարցը Գերմանիա

Մե՛նք ենք մեզ օրջափակում

յի համար չի կարող բանավեճի առարկա հանդիսանալ։ ԽՄԳՄ փուլզումից հետո սահմանագծման (դեմարկացիայի) վերաբերյալ վեճը դթբախսաբար հնարավոր չի եղել խաղաղ հանգուցալուծել, ինչը ողբերգական հեռեանմներ է ունեցել ֆաղաֆաղական բնակչության համար, հաղորդել է գերմանացի խորհրդարանականը։

Բուրդեքազի դասգամավորը նկատել է սվել, թե Գերմանիայի համար կարետուր եւ մեծ նեանակություն ունեցող թեմա է միգրացիոն ձգմաճանը, այրու գմահասելով Արթեջանի՝ ավելի ֆան 1 միլիոն փախսականների ներին

սեղաիանվածների խնդիրների լուծման փորձառությունը։ Գերմանիան ջանքեր է գործարում աշխարհում խաղաղության վերահաստանման համար՝ սեռ համագործակցելով միջազգային գործընկերների՝ ԵՄ-ի, ՄԱԿ-ի, ՆԱՏՕ-ի, ԵԱԳԿ-ի հեռ։ ԼՂ հակամարտության խաղաղ լուծման կողմնակից ենք, ըստ արթեջանական ողեսական լրասվական գործակալության, հայտարարել է Էզոն Յուրթները՝ դարգաբանելով, թե այդ հակամարտությունը լուրջ սղանալիք է ողջ սարածաօրջանի կայունության համար։ ➔2

Ղարաբաղը բանակցությունների պատահողմում

Էջ 4

Չոկված ազատամարտիկների հուշ-թանգարանը Ստեփանակերտում

Էջ Ա

Ղարի խոջորագույն ծրագիրը

Էջ 10

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱԼ

26 սարի անց՝ երկու ստառնալիֆ մեր ղեականությունը

Հայաստանի անկախության հռչակագրի մասին խոսելիս, լուրջ չգիտեմ, ո՞նց է մոռացել են, թե ո՞րն է նրա ուղեծրը հայ ժողովրդին, ի՞նչ հռչակեց այն: 26 սարի առաջ, 1990-ի օգոստոսի 23-ին, Հայկական ԽՍՀ Պետական Խորհրդի ընդունած Հռչակագրով հայաստանը «Հայաստանում անկախ ղեականություն հաստատված գործընթացի սկիզբը»: Սա է Հայաստանի անկախության հռչակագրի հիմնական գաղափարը: Անկախության հռչակագրից շուրջ մեկ սարի հետո՝ սեպտեմբերի 21-ին, անցկացվեց Հայաստանի անկախության համաժողովը, որի միահամուռ «այո»-ի արդյունքների հիման վրա Հայաստանը հռչակվեց անկախ ղեկություն: Համաժողովից երեք ամիս առաջ, Հայաստանի իշխանական եւ ոչ իշխանական 6 ֆաղափական կուսակցություններ՝ ՀՀԾ-ն, ԱԻՄ-ը, ՀՀԿ-ն, ՀՈԱԿ-ը, ՀԱՊԿ-ն, ՀԵԺՄ-ն, անկախությանն «այո» ասելու միասնական կոչով դիմեցին հայ ժողովրդին:

Խնդիրը ոչ թե լավ կամ վատ աղբյուր է, այլ աղբյուր-չաղբյուր

26 սարի է անցել Հայաստանում անկախ ղեկականության հաստատված գործընթացի սկզբից եւ 25 սարի՝ անկախության հռչակումից: Եթե դաշտանակաճանաչումների բաժանման մեր անկախ ղեկականության անցած ճանապարհը, առաջ առաջին սասնամյակը ամենաճանաչազույնն էր եւ ամենամեծ գոհողությունների շրջանը:

Ինչ մարտահրավերներ ասես, որ չդիմադրվեցին նորաստեղծ Հայաստանի Հանրապետությունում ու նրա ժողովուրդը՝ արցախյան դաշտագրված, աղետի գոյնի եւ հարյուր հազարավոր անօթեաններ, հարյուր-հազարավոր փախստականներ Ադրբեյջանից, էներգետիկ դաժանագույն ճգնաժամ՝ ցրիս եւ մթի սարիներ, որոնք Հայաստանից ամենամեծ՝ 800 հազարից 1 մլն

մարդու արժանապատիվ, իսկ երկրում մնացողների համար՝ անասելի սառնադանի եւ զրկանքների դաժան դարձան, համասարած գործազրկություն՝ շուրջ 600 հազար փակված աշխատատեղեր, բնակչության համասարած աղիքացում, արդյունաբերության եւ գիտատեխնիկական հզոր ներուժի փլուզում, ձեռնարկությունների համասարած թալան, այն ժամանակվա իշխանությունների անհեռաժես կառավարում եւ խուլ անարբերություն բնակչության վիճակի նկատմամբ: Սակայն այս ամենը չէր խանգարում մարդկանց հավասար, որ գալու է վաղվա Հայաստանը եւ այս ամենը անցյալ է դառնալու: Ի վերջո, այդ սարիները մնացին հետեւում, եկան 2000-ականները:

Հայաստանի սնտեսությունը սկսեց զարգանալ, 7 սարի շուրջ ամենակ երկնից սնտեսական աճ ունեցան, շինարարական «բում», սեղական արտադրության մասնակի վերականգնում եւ ծավալների ավելացում, աղետի գոյնում հազարավոր բնակարանների կառուցում, ֆայնայված միջոցների ճանապարհների, նոր ջրագծերի, Իրան-Հայաստան զազանուղի կառուցում եւ այլն: **Սակայն, որքան էլ սարսիմակ է, այն ժողովուրդը, որ կրել էր 90-ականների գոհողությունները, 2000-ականների արմատական փոփոխությունները չընկալեց որդես երկրի ծանր վիճակից դուրս գալու փաստ:** Հոռետեսությունն ավելի խորացավ 2008-2009-ի համաշխարհային ֆինանսասնտեսական ճգնաժամից հետո, երբ մեր սնտեսության երկու խոռո ձյուղեր՝ հանփարդունաբերությունն ու հասկալու շինարարությունը անկում աղբյուրեցին, ինչը էաղետ աղբյուր ընդհանուր սնտեսական վիճակի եւ բնակչության սոցիալական կացության վրա:

2010-ականները կարելի է համարել ֆինանսասնտեսա-

կան ճգնաժամից դուրս գալու ժամանակաշրջան՝ 2011-2012-ին արդեն ճգնաժամը սնտեսության մեջ հաղթահարվեց, թեւ աղիքացումը ցուցանիչը միայն 2014-ին մոտեցավ նախաճգնաժամային ցուցանիչին: Այդուհանդերձ, 2010-ականները աչի են ընկնում բնակչության մեջ սիրող արժեքային դեգրադացիայով, մասնավորապես՝ ղեկականության նկատմամբ անարբերությամբ ու այն որդես առաջնային արժեք անտեսելով: Չնայած գոյություն ունեցող բազմաթիվ լուրջ եւ լուծում դա հանձնող խնդիրներին՝ սոցիալական կացության, ղեկական դաժանության կողմից չարաչափումների եւ այլն, ներկա սարիները համեմատության եզր անգամ չունեն 90-ականների հետ: Զննադատելով մեր թրություններն ու անարդարությունները, հարկ է նաեւ տեսնել, հասկանալ եւ զննախաշել 20-25 սարիների ընթացումը ղեկության եւ մեր կյանքի բոլոր աստղերգներում արձանագրված փոփոխությունները: Մինչդեռ, դա չենք անում, իսկ լուրջները էլ թվում է, որ այսպես թե այնպես ղեկ է ունենալիք ղեկություն, աղբյուրի առանց օսար սիրաղբյուրայն՝ ասես ծանր չեն մեր սրկացմանն ու օսարի դաժան լծի բազմադարյան դաժանությունը: Ծաւերը դադարել են ընկալել, որ մեր գլխավոր խնդիրը ոչ թե լավ կամ վատ աղբյուր է, այլ աղբյուր-չաղբյուր՝ գոյություն ունենալը, որի միակ սարբերակը ղեկություն ունենալն է: Հակառակ դեղիում դադարեց կոդարտեմ որդես ազգ գոյություն ունենալուց: **Սա մեր անկախությանը ստառնացող երկու հիմնական վսանգներից առաջինն է՝ անփութություն ղեկական ակասմամբ:** Ամենավասն այն է, որ ղեկական իշխանությունը ֆայլեր չի ձեռնարկում ղեկական մտածելակերպի արմատավորման ուղղությամբ՝ կրթա-

կան համակարգի, մակույթի, զանգվածային լրատվամիջոցների միջոցով:

Հայաստանը «գաղութ» հայտարարողները եւ նրա ազդեցությունը

Երկրորդ վսանգը ուղղակիորեն բխում է առաջինից եւ փոխկաղակցված է նրա հետ: Ծախարկելով ղեկության մեջ առկա խնդիրները, որոնց մասին վերետում մեցցինք, ֆաղափական, ֆաղափացիական եւ լրատվական դաժանում, ամերկյան ու եվրոդական զանազան հիմնադրամների եւ հասարակական կազմակերպությունների ֆինանսավորմամբ, ակտիվորեն ֆարոզվում է Հայաստանի անկախության ոչ լիարժեք, ավելի կոնկրետ՝ «գաղութ» լինելու անհեթեթ միջոց: Դա արվում է Ռուսաստանի դեմ Արեւմտեի կողմից դաժանաբանողներ կիրառելու զլոթալ ֆաղափականության շրջանակներում, բայց սկալ դեղիում դա ավելի լուրջ վնասում է մեր ղեկականությանը, ֆան Ռուսաստանին: ղեկական մտածելակերպի լուրջ դեֆիցիտի եւ ղեկության հանդեղ անփութ մոտեցման լայն սարածվածության դադարայում, սա ավելի է խորացնում թյուր դաժանացումը անկախության եւ ղեկականության կարետություն մասին: **Ծաւերը չեն հասկանում, որ միայն անկախ ղեկությունն է ունենում ռազմավարական դաժանակից, եւ եթե Հայաստանը անկախ չլիներ, չէր կարող լինել Ռուսաստանի դաժանակիցը:** Չեն հասկանում, որ փոքր է ոչ միայն փոքր ղեկությունները աշխարհում զսնվում են այս կամ այն գերետության ազդեցության գոյնում եւ նրա ստեղծած անվսանգության համակարգում: Հայաստանի համար այդ գերետությունը Ռուսաստանն է: Ոչ ոք մեզ չի առաջարկել այլ անվսանգության համակարգ, որի այլընտրանքը չկա էլ: Մինչդեռ մման անվսանգու-

թյան համակարգը եւ գերետության հետ ռազմավարական դաժանակից լինելը Հայաստանին ավելի անհրաժեշտ է, ֆան աշխարհի մյուս երկրներին: Դժվար է զսնել մեկ այլ երկիր, որը շրաղատված է երկու թեմամի երկրներով, որոնք ամեն դադի դաժան են մեզ սրբել աշխարհի երեսից: Այս սարածով, բնակչության թվով, բնական ռետուրներով, սնտեսական զարգացվածության մակարդակով երկրի համար, ինչդիսին Հայաստանն է, անհնար է միայնակ դիմագրավել այս մեզական ստառնալիֆին: **Դրա համար, այո, նախետառաջ ղեկ է լինենք անկախ ղեկություն, աղա՛ ունենանք ռազմավարական դաժանակից:**

Հայաստանը «գաղութ» հայտարարողների սրամաբանությամբ ԱՄՆ «գաղութ» ղեկ է համարվեն Գերմանիան, Մեծ Բրիտանիան, Հարավային Կորեան, ճարդնիան, Ֆիլիպինները, Իսալիան, Լեհաստանը եւ 100-ից ավելի երկրներ, որտեղ տեղակայված են ամերկյան ռազմական բազաները: Օրինակ՝ Գերմանիայում դրանց թիվը մոտ 200 է, իսկ այդ երկրի ոսկու դաժանները դաժան են ոչ թե Գերմանիայում, այլ ԱՄՆ-ի ֆեղերալ ռեզերվում են անգամ չեն վերադարձվում Գերմանիային, չնայած վերջինիս բազմաթիվ դիմումներին: Հիմա ի՞նչ, Գերմանիան գաղութ է, կամ զուցե ԱՄՆ-ի կողմից օկուդացված երկիր: Ոչ իհարկե, Գերմանիան ԱՄՆ դաժանակիցն է եւ այդ երկիրը կասարել է իր ընտրությունը, ելնելով իր անվսանգության մասին սեփական դաժանացումներից:

Մի խոսով, «Հայաստանում անկախ ղեկականության հաստատված գործընթացի» սկզբից 26 սարի անց կանգնած ենք վերունայլ երկու վսանգների առջեւ, որոնք դաժանավոր ենք հաղթահարել, եթե ցանկանում ենք, որ մեր ղեկությունն ու ժողովուրդը հարատե լինեն:

«Շնայդեր էլեկտրիկը» դաժանացվում է խարխալային ներդրող դաժանալ Հայաստանում

Հայաստանի սնտեսության զարգացման համար ներդրումներ են անհրաժեշտ: Սա բոլորին հայնի ճանարտություն է: Այս տեսակյունից բավականին ուշագրավ էր անցյալ շաբաթվա ընթացում էներգետիկայի ոլորտի առաջատար ընկերություններից ֆրանսիական «Շնայդեր էլեկտրիկ»-ի Ռուսաստանի եւ ԱՊՀ երկրների գծով նախագահ Յոհան Վանդերդալտեստենի այցը Հայաստան: Նրա հանդիմումները Հայաստանի վարչաղետի, էներգետիկայի եւ բնական դաժանների նախարարի, ոլորտի ընկերությունների ղեկավարների, մասնագետների հետ վկայում են այս ընկերության մարդությունների լրջության մասին:

«Շնայդեր էլեկտրիկ»-ի մասին լիարժեք դաժանացում կազմելու համար բավական է ներկայացնել նրա հիմնական ցուցանիչները՝ սարեկան շրջանաղությունը 2015-ին՝ 26,6 մլրդ եվրո, 160 հազար աշխատակիցներ, 25 գիտատեխնիկական կենտրոններ, 200 գործարաններ ամբողջ աշխարհում եւ այլն: Ինչ վերաբերում է Հայաստանում ընկերության գործունեությանը, աղա Յոհան Վանդերդալտեստենը լրագրողների հետ հանդիմում ժամանակ մեցց մեր երկրի այն առավելու-

թյունները, որոնք հնարավոր կդարձնեն «Շնայդեր էլեկտրիկ»-ի ներդրումները մեր երկրում: Դրանք են՝ Հայաստանում այլընտրանքային, առաջին հերթին աշխարհի էներգետիկայի լուրջ ներուժը, նկատի ունենալով արեալին օրերի մեծա-

թիվ լինելը մեզ մոտ, ինժիներական ներուժը, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների զարգացվածությունը:

«Հայաստանը կարող է առաջատար լինել վերակազմվող էներգիայի նոր տեխնոլոգիաների արտադրությամբ», մեցց Յոհան Վանդերդալտեստենը, ավելացնելով, որ իր ներկայացրած ընկերությունը դաժանացվում է դաժանալ խարխալային ներդրող Հայաստանում: «Ազգ»-ի հարցին, թե ի՞նչ մոտավոր ժամկետներ կարող է մեզ Հայաստանում գործունեություն սկսելու համար, Յոհան Վանդերդալտեստենը դաժանացնում, որ հիմա դեռ իրենք զբաղված են հանդիմումներով եւ սկալների հավանմամբ: Նախատեսվում է առաջիկա ամիսներին շարունակել տեղեկությունների հավանումը էներգետիկ ոլորտի սակագնային դաժաների, սարածների ընտրության, ոլորտների, ազատ սնտեսական գոյններում գործելու հնարավորությունների մասին:

ՀՈՎԻԿ ԱՅՅԱԼ

Մինչ մենք սղասում ենք, թե ե՞րբ մեզ է ԱՄՆ-ում ամրոտ ֆեթիուլլահ Գյուլենը...

Նախարարի հեռ անունների համընկման դարագայում, ազգանունը կրողին աշխատանքից հանում են:

Խնամի անթույլատրելի գործելակերպի կիրառման վրա, ինչը լրջագույն հիմք է, որոշեցի նա թողնի զբաղեցրած դասը:

Հրահրողը

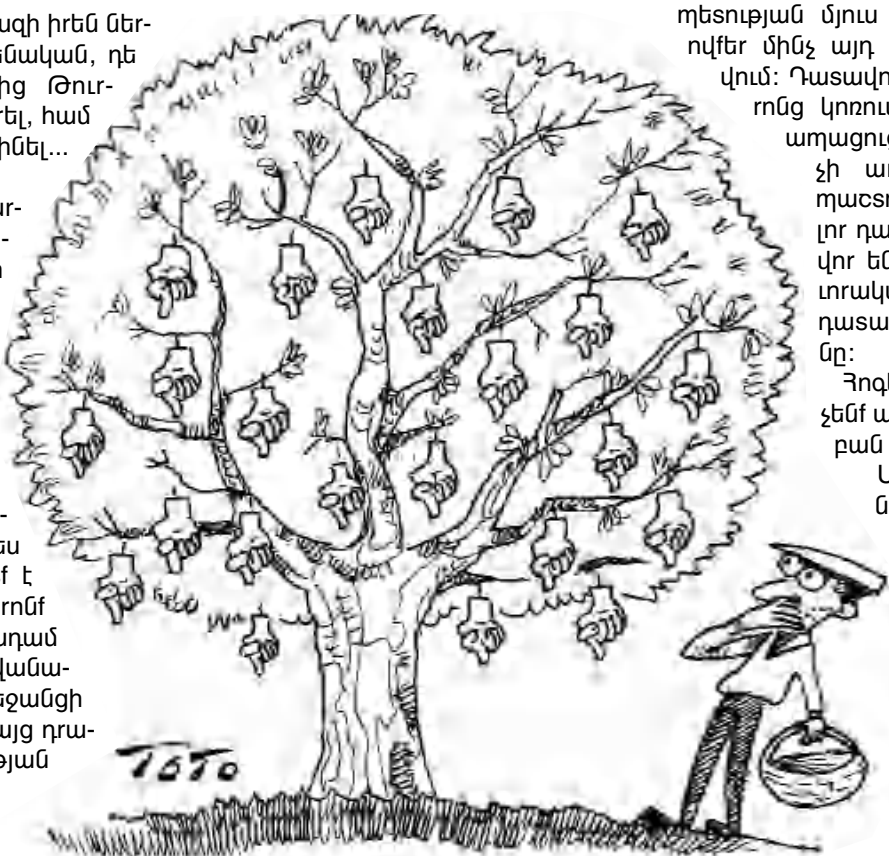
Վերստինի ֆրեական դասարանն մեծ է և փոխել Անդրիաս Ղուկասյանի խափանման միջոցը...

Ուռագրավ է, որ դասարանն ավելի վաղ գրավի դիմաց ազատ էր արձակել Արմեն Մարտիրոսյանին...

Առաջանում է հարց. Անդրիաս Ղուկասյանն ավելի քան է հրահրել զանգվածային անկարգություններ...

Հույսներս դու ես, Ֆեթիուլլահ Գյուլեն

է թուրքական թերթին, որոշեցի իրեն ներկայացնել նախկին գյուլենական, դե որովհետև ժամանակակից Թուրքիայում դժվար է համ աղբել, համ էլ գործող գյուլենական լինել...

Այսօրվանց հետք երկու տարբերակ ունենք. կամ սղասում ենք, որ ֆեթիուլլահ Գյուլենը վերջապես տղոսրի Բուսֆորի եւ Կաստից ծովի ջրերը, որոշեցի հեռու դարձնել նրա դեմ, կամ էլ մայրաքաղաք ենք բոլորովին այլ կերպ: Օրինակ Կոկո Շանելն ասել է՝ եթե ուզում ես, որ քո կյանքում այնպես լինի, ինչպես երբեք չի եղել, ապա մեզ է այնպիսի ֆայլեր անես, որոնք երբեք չես արել: Իհարկե մադամ Շանելը իր կյանքում հավանաբար երբեք թուրք կամ ադրբեջանցի հարեաններ չի ունեցել, բայց դրանից նրա այս արտահայտության ճշմարտությունը չի նսեմանում:

Առաջարկում եմ՝ «երբեք չարած ֆայլեր» մեզական ծրագրի քաղաքականություն (նախ առաջարկում եմ սա դարձնել մեզական ծրագիր), անմիջապես դադարեցնել արեւել-արեւմուտք անձեմները եւ անցնել ներքին գործերին: Ներքին գործեր ասելով նկատի չունեն նոսրականությունը, որը վաղուց արդեն ներքին գործերով չի զբաղվում, չնայած ներքին գործեր ունի... Նկատի ունեն՝ երկիրը: Թե հիմա որսեղից է այն սկսվում եւ որսեղ է ավարտվում՝ մարդ կլինի նրանից, թե որսանող ենք մենք կասարում ներքին գործերը, որքան ջանասիրաբար եւ որքան հետեւողական: Սկսելու երկու ճանապարհ ունենք. կամ որեւէ մանկադասարան, ամուսն էլ դնելով՝ արմատներից ենք սկսում, որ ճյուղերի ծայրին հասնենք, կամ սկսում ենք, ենթադրենք, կառավարությունից, որոշեցի մարդիկ հավասան, որ սկսել ենք: Եթե մանկադասարանից սկսենք, չեն հավասարվում, քանի որ մանկադասարանից բոլորն են սկսել ու անավարտ թողել, իսկ մենք, հիշեցնում՝ «երբեք չարած ֆայլեր» մեզական ծրագրի քաղաքականություն ենք: Այդ դասաճանուկ էլ՝ սկսում ենք, օրինակ կառավարությունից: Ի՞նչ ենք անում: Նայում ենք կառավարությունում աշխատող բոլոր-բոլորի... ոչ թե անձնական գործերը, այլ ամուսն-ազգանունները:

աշխատանքից ազատում ենք սլյալ աշխատանքից, անկախ վերջինիս սեռից կամ սանրվածից:

Ինչ է կասարվում զուգահեռ. ժողովուրդը սկսում է ուրախանալ, բայց չափավոր, քանի որ դասարանականություններ են, բայց հիմնական դասարանները մնում են: Դե քանի որ ժողովուրդը սկսում է ուրախանալ, նշանակում է մենք մեզանք կառուցելու ճիշտ ճանապարհը գտել ենք: Անցնում ենք առաջ: Այն նախարարները, որոնց զլխավորած գերատեսչություններից ամենաբազմ են հեռացվել իրենց ազգանունը կրող կամ նույն ծննդավայրը ունեցող աշխատանքից, անմիջապես դասարանական են արվում: Եթե անգամ սլյալ նախարարությունում ընդամենը համընկման մի դեպք է գրանցվել, կաղ չունի՝ նախարարն աշխատանքից ազատվում է:

Չուզահեռ սկսվում է համաժողովրդական ոգեւորության ալիք: Անցնում ենք վարչապետին: Հաշվի առնելով, որ մի քանի, իսկ իրականում բոլոր նախարարություններում աշխատում են նախարարների ազգակիցներ, մոտիկներ, հայրենակիցներ, ապա նշանակում է, որ վարչապետը աչք է փակել բարեկամ-ծանոթ-

մեծության մյուս կես դասավորներին, ովքեր մինչ այդ դասարանական են արվում: Դասավոր են մնում նրանք, որոնց կոռուպցիայի լինելը չի աղաղակվում, եթե ոչ մեկին չի աղաղակվում, ապա դասարանական են արվում բոլոր դասավորները եւ դասավոր են նշանակվում հոգեւորականներից՝ մինչեւ նոր դասավորների ընտրությունը:

Հոգեւորականներին բան չենք ասում, նրանց Ասված բան կասի... Երեւի:

Այսօրվանց հետք անցնում ենք բուհերին եւ նրանց, ովքեր ավարտել են այդ բուհերն ու հիմն չգիտենք, թե ինչ անեն՝ ...Ռուսաստանում, կամ, ինչպես Ռուսաստանը դասարաններ են ասում՝ Ռուսաստանում եւ արտասահմանում: Նրանց հրավիրում ենք Հայաստան, ոչ թե մեր հիմնավորը եկեղեցիները ցույց տալու, կամ համահայկական խաղերի, այլ՝ աշխատանքի: Ոչ բոլորին, իհարկե. բոլորը մեծություն չեն կառուցում, մեծություն կառուցում են լավագույնները, որոնք աղբում են բոլորը: Ավելին՝ բոլորն աղբում են մեծությունում միայն այն դասարանները, երբ այն սեղծում են լավագույնները: Իհարկե, այս ֆայլերը միայն բավարար չեն մեծությունը ստեղծելու համար, բայց այս ֆայլերը կառուցված են համաժողովրդական ոգեւորություն, կվերադարձնեն հավասար, հույսը, գոնե որոշ ժամանակով: Իսկ ընդհանուր առմամբ մեծությունը ստեղծելը սիրո մեծ է. այն ամենօրյա աշխատանք է, բայց սա՝ իմիջիայլոց:

Բարձր է, հասկանալի է, որ այդ, հասկանալի է, որ այս ամենը չի կարող լինել, քանի որ որեւէ նախարար իր աշխատանքից աշխատանքից չի ազատվում ճիշտ նրա համար, որ նա կրում է իր ազգանունը: Ուրեմն հույսներս՝ ֆեթիուլլահ Գյուլենն է, դե այն, որ նա Բուսֆորը կնեցի Երրդականին, իսկ Կաստից ծովի մակարդակը կբարձրացնի Ալիեի ջանդակի հաշվին:

Այնպես որ, ջնջեք այս՝ «երբեք չարած ֆայլեր» մեզական ծրագիրը, մեզ դասել է գյուլենականությունը, գրողը սանի:

Առաջանում է հարց. Անդրիաս Ղուկասյանն ավելի քան է հրահրել զանգվածային անկարգություններ, քան Մարտիրոսյանը, որոնք էլ, իրենց հերթին սկսել են հրահրել նուրբներին: Այսինքն, եթե հրահրումը չսկսեք Ղուկասյանը, Մարտիրոսյանն ու Սանասարյանը չեն իրահրումը սկսվել է նրանից: Ինչպես, սրանք վարկածներ են, որոնք միջ լինում են, եթե իրականությունը ոչ ոք չի ասում եւ որքան երկար չի ասվում իրականությունը, այդքան ասում լինում վարկածները: Իրականում, սակայն, Ղուկասյանն ու Սանասարյան-Մարտիրոսյան զույգը մի աս կարելու տարբերություն ունեն: Բանն այն է, որ վերջին երկուսը, ի տարբերություն Ղուկասյանի, Երեւանի ավագանու անդամ են, այսինքն ֆաղափ համար կարելու մարդիկ, դե յուրե: Ղուկասյանը այս առումով կարող է դարձնալ, անճշտ, որ ինքն էլ հավակնում էր դառնալ երկրի նախագահ, բայց նախագահական վերջին ընտրություններում Ղուկասյանը ոչնչով աչքի չընկավ, բացի հացադուլից եւ իր կարմիր «կուրսկայից»:

Վերջին «ծուռ» օրերին դարձնում Ղուկասյանը փաստորեն աչքի ընկավ «զանգվածային անկարգություններ հրահրելով»: Համենայն դեպս՝ սեսնողներ եղել են: Ենթադրելի է, որ հենց այդ սեսնողներն են նոսրականներին ասել, որ դարձնում Ղուկասյանը հրահրողների հրահրողն է, ինչի արդյունքում էլ «սեսնողի» հաստի ունեցող նոսրականությունն այսօր վստահեցրել է դասարանին, որ ոչ մի դասարանում, ռուսի ասած՝ «նի զա կակիե դենգի» Ղուկասյանից ազատ արձակել չի կարելի: Մի խոսքով... Մենք հիմա խոսում ենք, բայց Անդրիաս Ղուկասյանը հացադուլի մեջ է, ինչպես երեք տարի առաջ փեթվարին, ինչպես երեք տարի առաջ փեթվարին՝ զուտ ազգային-մեզական լրջագույն խնդիրներից ելնելով, հարցեր բարձրացնելով, դրանց լուծումը դաժանեցրելով: Լուծվեցի՞ն այդ հարցերը երեք տարի առաջ փեթվարին, ոչ, չլուծվեցին, իսկ լուծվելով՝ են այդ հարցերը այսօր... Երեք տարի առաջ, դարձնում Ղուկասյանը դադարեցրեց իր հացադուլը, կդադարեցնի այսօր էլ, եթե, իհարկե, իր կարծիքով ինքը անհրաժեշտ է, որոշեցի Հայաստանում բան փոխվի:

Այնուամենայնիվ, եթե ձեր դիմաց մի ֆաղափացի ուժեղ հարվածում է մեկ այլ ֆաղափացի, մի քանիք նրա դեմ ցուցումով ելալ. ասա հնարավոր է, որ հարվածողը ինքնակամ չի դիմել այդ ֆայլին, այլ նրան հրահրել է... Անդրիաս Ղուկասյանը:

Ս. ԱՅՅԱԼ

⇒ 1 Ու հնարավոր է՝ կգտնվեն այլ մարդիկ, որոնք, թեև ունենալով սեփական կյանքի վրա, էլի կդիմեն այդ անընդունելի եւ ոչ մի սեղ չհասնող մեթոդին, երբ հուսահատվեն այն բանից, որ մեր երկրում հարցերը շարունակվեն մնալ չլուծված, դաստիարակված վստահությամբ լեզուները ել շարունակվեն սեփական գրողներին անարգել լցնել:

Որովհետև նայեք, մի դաս թվում է՝ ինչ որ-բան փոխվել է, մեր դասերում արդեն եզրակացություններ են արել ու դաս են փակել սեղի ունեցածից: Բայց հենց սեփական թաղերում եթե մի հայացք գցեք՝ սեղական իշխանության հետ սերտաճած կրիմինալն էլի սեր ու սիրական է, շարունակում է նույն թափով, միգրացիոնալ վերջին մեծ թափով, վերջին անգամի նման (ֆանի որ «Սասնա ծռերի» արածն, այնուամենայնիվ, աչք է վախեցրել, որ մի օր կարող են գրկվել ունեցածից), շարունակում են ընդլայնել խանութներ, նոր ու շեղ սներ կառուցել, ընդհանուր աղ-փաստության ֆոնին՝ անհասկանալի ցուրտ բարեբերություններ: Չանազան փող աղա-հովող գործերը իշխող մեծամասնության ներկայացուցիչները շարունակում են գցել իրենց սափ մոտեցումը բռնադատի կամ խնամու բաջանաղ-ֆեմիններին, ու ոչ մի դաստիարակ մարդու շունչ չի սրվում համարյա: Մի ֆիչ մտածող մարդիկ առաջվա նման էլի մոդայիկ չեն՝ մտածելը չէ՞ որ արդարություն զգացում կարող է ծնել, անարդարություն մասնացույց անել: Մտածողների ինչ-որ մաս կամա-ակամա խառնվել էր վերջին իրադարձություններին, առանց խորհուրդի «չուժոյ լայնաբեր» շարժումներում ու նորաստեղծում, ու այժմ զանազան դաստիարակական ֆաբրիկների մեջ է հայտնվել, հասկալից այդ օրերին ակտիվացած մի ֆանի ընդդիմադիրների հանդեպ իշխանությունը կարծես վերադարձված գործելակերպն է որդեգրել՝ խափանման միջոց կախման միջոցով սարքեր ժամկետներով հասարակությունից մեկուսացնելու միջոցով փորձելով վախեցնել: Իսկ այն հարցերը, որոնց լուծման մասին բազմաթիվ անգամ խոսել է նաև երկրի նախագահը, եւ որոնք առաջ էին ֆաբրիկայում «Սասնա ծռերը», դրանք այդպես էլ մնացել ու մնում են անլուծելի: Դրանք սարքերով չեն լուծվում, դրանց վերաբերյալ հայտարարություններ անող դասերում միայն խաբու են սայլիս, ու մենք այժմ ունենք մի ղեկավար, որը խճճվել է աշխարհափափակական ինֆորմացիայում, հետք էլ այնքան կողոպտվել անբարեխիղճ դասերում, որից, այնքան խնդրալից էր, որ բազմաթիվ ոլորտներում ոչ կոմպետենտ կառավարողների փորձարարություններից, այնքան շուտվաթյակ օրենքները շարժողներով, որ «Սասնա ծռերի»՝ բոլոր առումներով թվում է անընդունելի գործելակեր-

պից միացան դժգոհների բազմաթիվ շեղում, իսկ համարյալից համակարգի փակասումն անհամար ցուրտ դասերում են ստեղծվում (ասեմի՝ հաց բերող Արթուրի մասին երգը եւ այլն):

Այ հենց դա դիմի վստահությամբ դիվեր իշխանության համար: Դու կարող ես ծեծել ցուցարարներին, սաղիսական մեթոդներ կիրառել բողոքող երիտասարդության նկատմամբ, հավասար խոչընդոտել իշխանական եւ ոչ իշխանական լրատվամիջոցների լրագրողների աշխատանքը, խոսել ու դաս անել օրենքի անուճով, բայց դրանով սեր չես վասակի եւ «Սասնա ծռերի» հանդեպ միանգամից ծագած ժողովրդային սերը չես չեզոքացնի: Դրանից ղեկավարվելով՝ Արցախի եւ բազմաթիվ խնդիրներ ունենա-

լից սեղյակ է եղել սեղի ունեցածից: Տեղյակ լինել-չլինելու արդյունքն էլ կարելի է եզրակացությունների բերել, եթե այդ մասին, իհարկե, հարմար համարեն հասարակությանն իրազեկել ինտելեկտուալ հետ: Ուրեմն՝ թիվ մեկ լավություն իշխանությանը. ՊՊԾ գնդի գրավմամբ եւ սեղի ունեցողի հետագա համարյալացմամբ Արցախի հարցում հայտնի արվեց, որ երկրում կոչոս դիրքորոշում ունեցողներ կան՝ ընդհուպ զենքով դիմադրություն, եւ երկրի նախագահը, ով էլ նա լինի, չի կարող միայնակ ինչ-որ սվերային համաձայնություն ձեռք բերել սարածախյան գիշումների վերաբերյալ:

Համեմայն դեռ՝ երկրի ղեկավարն այժմ բոլոր բանակցությունների ժամանակ այդ արգումները կարող է բերել, եւ անգամ ռուսական փորձագիտական օ-

ւր հանրահայտ է. այդ ինչ երկիր ու իշխանություն է, որտեղ հանգիստ կարող են գրավել ուսիկանության այն ծառայությունը, որի կոչումն է այդպիսի բաներ թույլ չտալ: Այդ երկիրն անվստահության մարմիններ չունի: Իսկ եթե ու այն կասկածը հանկարծ ձիւց լինի, որ իշխանության ինչ-որ թեւ, այնուամենայնիվ, սեղյակ է եղել կասարվածից, աղա ո՞ւմ է ղեկավարն այն իշխանությունը, որի ներսում երկու կամ երեք բեւեռ կա: Այսինքն՝ իրականում երկրում երկիշխանություն կամ երկիշխանություն է, իսկ դա ավելի բացահայտվեց «Սասնա ծռերի» արածով: Ամեն դեպքում էրդուսի թեման երկրորդ անգամ օգտագործող ինչ-որ կեցնոր, էրդուսագետով առաջին անգամ վրիպելուց հետո, երկրորդ անգամ ավելի խորացավ... Էրդուսի թեման օգտագործելը գայ-

Տեսծռային իրավիճակը Հայաստանում

լով դռանը: Մյուս անգամ գուցե հնարավոր չլինի դիմել գործընթացների կառավարմանը, սրանից ղեկավարվելով: Ուրիշ բան, որ միգրացիոն առանց իշխանության ինչ-որ թեմի կամ շեղի մեր հանգամանք դիմի որ հնարավոր չլինի հուլիսի 17-ին սկիզբ առածը, ու «աթոռ սողակելու» դասը թափանցած դիրքորոշումը միգրացիոն իշխանությանը միայն սա չենք կարծում, որ բացահայտվի՝ այնքան խորն են ներիշխանական ինֆորմացիայի արմատները, խնդիրներն ու մարդկանց օգտագործելու խորհրդանշաններն էլ վաղուց Հայաստանում իշխանության ձգտողների սովորական ձեռագիրն է եղել. ընդամենը ժամանակագրական առումով հարկա մորից նայեք Գառնիկ Իսախանյանի ասուլիսների ու հարցազրույցների շարանը...

Սակայն որքան էլ զարմանալի՝ «Սասնա ծռերը» ինչքան որ վստայություն արեցին իշխանությանը, նույնքան էլ լավություն արեցին՝ կամա, թե ակամա: Միմյան մեջ անդրադարձ, իհարկե, մամուլը մամուրամասն ֆրեթ է սեղի ունեցածը, փորձել ծագող հարցերի դասասխանը զսնել, սակայն մինչեւ օրս էլ այդ հարցերի դասասխանները չկան, ու մեր կարծիքով չեն էլ լինի, ֆանի որ իշխանությունը «Ծռեր» բանակցությունների օտար դրվագներ մնացին ֆոդի սակ՝ ինչ սվին, ինչ առան՝ չիմացվեց, իրական շարժումներն ու այդպես էլ հեռուրեն ՊՊԾ գունդը գրավելու բացատրությունը չեղավ (մի երկրում, ուր իշխանությունն իր ուժային կառույցներով գիտե ամեն ավստոմաթի, ամեն ինֆրագետն աստիճանակի սեղը, ՊՊԾ գնդի գրավումը կարելի է բանախոսական ժամից համարել, ինչպես, ի դեպ, խմբի բանախոսական անվանումը): Առնվազն կարելի է մտածել, որ իշխանության մի թեւ կամ մի ներ-

ջանակներից խոսուկանում են, որ եթե ռուս բանակցողները հույս ունենի հարցը լուծման բերել, կամ իսկապես կար լուծման ռուսական սարքերակ՝ հայկական գիշումներով սեփական սնեստաֆաղափական շաղի սղասարկելով, աղա դա այլևս սեղի չի ունենա գոնե որոշ ժամանակ:

Երկրորդ օգուտը, որ «Սասնա ծռերը» սվել են երկրի ղեկավարին, այն է, որ ֆաղափական ուժերը, այդ թվում նա հենարան ԳԳԿ-ն, ընդհանրապես փոշիացրին այդպիսին համարվելու հնարավորությունը՝ չիմանալով ինչպես դիմել իրենց նոր իրավիճակում, իսկ մի մասն էլ ավելի մերկացավ՝ մասնակցելով ի դաստիարակություն «Սասնա ծռերի» բողոքին, բայց հետք էլ չկարողանալով թափանցել սեփական շաղի որոնումն այդ բոլորում: Կարելի է ասել՝ ֆաղափական ուժերի առումով հասարակության աչքերը լրիվ եւ վերջնականապես բացվեցին: Նախագահը, եթե ավելի վաղ չէր կարողանում ազատվել ԳԳԿ-ի ներսում առաջացած կլաններից, այս դեպքերից հետո մի սեսակ ֆաբրիկայի սեսակ ուզած ֆայլին գնալու, ֆանի որ բոլորի համար դարձ է, որ հենց այդ կլանների անհամարժեքությունն է բերել այն վիճակի, որ մարդիկ արդեն զենքի դիմելով են ուզում բան փոխել:

Մի խոսով՝ նախագահի ձեռքերը հիմա, կարելի է ասել, ընթացողներից առաջ ավելի ազատ են ուզածին գրողի ծոցն ուղարկելու, ինչն առաջ չէր կարողանում անել զանազան դաստիարակությունների դասառնով: Ընդհանրապես՝ իր նշանակությունից զրկված եւ լռող ֆաղափական դասի հետ վարվում են այնպես, ինչպես ուզում են:

Դե իսկ «Սասնա ծռերի»՝ կառավարողներին սված նույն ուժգնության վնա-

թակիչ է թվացել, ֆանի որ հայ ժողովրդի համար այն աշխատող սյուն է միտ, ու իսկապես՝ մի դաս գուցե եւ աշխատեց՝ արագ ալիք բարձրացնելու իմաստով, բայց դեսավները լավ չէին մտածված, այնպես որ նորից խոսելը Յռան վերադրից, Թուր Կեծակիից եւ Զուրկիկ Զալալիից՝ արդեն մաքուր բանախոսության է վերածվում, որքան էլ «Էրդուսային Չայրը, որ վաղն է գալու»՝ «ՍԾ»-ի փաստացի ղեկավար Վարուժան Ավետիսյանի ուղերձի այս խոսքն ականջահաճ լինի:

Եթե երկրի նախագահը ծանրութեթեւ անի բոլոր այս ոլորտ-միտումները, աղա միգրացիոն եզրակացնի, որ օգուտն ու վնասն այդպիսով բալանսի են եկել, ու մտածի «Սասնա ծռերին» խիստ չղայտելու իրավական հնարավորությունների մասին, իհարկե, իրապես բացահայտելով ուսիկաններից երեքի գոհվելու իրական հանգամանքները, սղանության հեղինակներին եւ հնարավորինս աղա դաստիարակություն կազմակերպելու մոտալուծում:

Չնայած «Ծռերի» դաստիարակների զանազան միջնորդությունների մեծումները նման եզրահանգման համար սեղ չեն թողնում: Բացի այդ էլ՝ Հայաստանում ներելու կարողությունը ոչ թե ուժի նշան է համարվում, ինչպես որ սուրբգրային իրողություններն են սահմանել, այլ ընդհակառակը՝ թուլության: Համեմայն-դեռ՝ այդ դեպքում նաև վստայ կա, որ դաստիարակները կարող կրկնվել: Բոլոր դեպքերում մտածելու բան կա այն առումով, որ «Սասնա ծռերի» դասավարությունն իր մեջ երկրի աղախայրուցման լուրջ ռեսուրս է դարձնակում, միջնորդ Արցախի հարցի ցուրտ արհեստականորեն, թե օբյեկտիվորեն ստեղծվող աղմուկը նախանշում է այլ հրամայականներ, ու նախ եւ առաջ երկրի ներքը կարգավորելու առումով:

ՏԱՄԱՌՈՍ

Մեղրիում ջրամատակարարումն աղախովելու համար

Սյունիքի մարզի մի քանի համայնքներում սակավաջուր ամիսներին մեխանիկական եղանակով Մեղրիի ինֆրահուս համակարգին ջրալուծ աղախովելու նորասակով, կառավարության երեկվա որոշմամբ գումար կհասկացվի թվով 12 դոմողակայանների եւ 600 զծամեթր խողովակաշարի մոնտաժման աշխատանքներն իրականացնելու համար: Պոմոլակայանները կառուցվեն Երզնկայանի մարզում, Սեղրի գետում ջրի ոչ բավարար առկայության դասառնով վստայվող ցուրտ 480 հա հողաշարանների որոգումն իրականացնելու համար: Միաժամանակ, Մեղրու սարածաբերում օգտագործվող որոգման ջրի դիմաց գանձվող վարձավճարների նկատմամբ 2016 թվականի համար 50 տոկոս զեղչ կկիրառվի:

Եվս 9 ծառայողական մեխանիկ կօսարվի

Հայաստանի սարածախյան զարգացման հիմնադրամին ամրացված՝ 9 միավոր սրանստորախյան միջոցը կառավարության երեկվա որոշմամբ առաջարկվում է հետ վերցնել եւ ամրացնել ղեկավարական գույքի կառավարման վարչության աշխատակազմին՝ հետագայում օտարելու նորասակով:

Ինսերնետ Կառավարության լիցենզավորման ենթակա

«Շահումով խաղերի եւ խաղասների մասին» օրենքում երեկ կառավարության հավանությանն արժանացած նախագծի համաձայն, «Ինսերնետ Կառավարության կազմակերպում» գործունեության շեշակը դառնում է լիցենզավորման ենթակա՝ նախկին դարձնելով լիցենզավորման ենթակա գործունեության սեսակի փոխարեն: Հիմնավորման համաձայն, մինչ վերոնշյալ օրենքի ընդունումը «Ինսերնետ Կառավարության կազմակերպումը» համարվում էր դարձնելով լիցենզավորման ենթակա գործունեության սես-

սակ, որը հնարավորություն չէր սայլիս իրականացնել սեղներում ստուգումներ, ինչպես «Շահումով խաղերի եւ խաղասների մասին», այնպես էլ «Փողերի լվացման/ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ դայաբարի մասին» օրենքների դասանջներին համադասասխանության մասով:

«Տանգո»-ի վճարած գումարի մի մասը Երեւանի փողոցների նորոգմանը

«Տանգո» ՓԲԸ-ի կողմից կառավարական N 2 մասնաշենքի հասցեում գնվող շենք-չինությունների օտարումից Երեւան համայնքի բյուջե վճարման ենթակա՝ 4 մլն 886 հազար դոլարին համարժեք դրամը ստանալուց հետո, կառավարության երեկվա որոշմամբ Երեւանի ֆաղափարտարանին առաջարկվում է դրա մոտ կեսն ուղղել Երեւանի փողոցների ընթացիկ նորոգման եւ ճախարհում, ինչպես նաև արտաքին լուսավորության ցանցի կառուցման եւ դաստիարակման աշխատանքների իրականացմանը: Գումարի մյուս կեսը նախատեսվում է ուղղել ՀՀ ղեկավարության բյուջեի դաստիարակային ֆոնդ:

Ա. Մ.

ԱՎԻԿ ԻՍԱՅԱԿՅԱՆ

Այն մարդուն, որ առաջինն է ասել այս խոսքերը, կան մտեցնել էր ղեկավար, կան Նորբայան մրցանակ սալ:

Երբ ասվեց դա առաջին անգամ եւ որսեղ. Արոյան փողոցի վրա գտնվող ոսկերչական արհեստանոցներից մեկում, թե՛ Մարտի փողոցի կարի արհեստանոցում, Շիրազի Երևանում անվերջապես բախտումս վաճառողներին, թե՛ «Արմենիա» ռեսուրսների մատուցողների շարքում, Մալաթիայով անցնող սրամվայներից մեկում, թե՛ Արաբիկի բաղամասի մեծահասակներից մեկի խոսակցում... Թե որսեղ ասվեց, այնքան էլ կարեւոր չէ, սեղի զարկառու չէր կարող լինել, ինչդեռ եւ չէր կարող լինել զարկառու այդ խոսքերն ասելու զարկառու:

Հացի հերթ, մսի թանկացում, ֆինստուլի այց, դեղորայքի, հագուստի, կամ թե կահույքի դեֆիցիտ... Ինչը դեֆիցիտ չէր: Տեղի-անտեղի հիշեցում «ախտար» լինելու: Ո՞ր մեկը հիշեց, ո՞րը մոռանա: Կարեւորն այն էր, որ հենց մեկնելու առաջին հնարն ստեղծվեց, այս խոսքերի արձագանքը լսվեց թե՛ Երևանի նորաստեղծ «Փարաբար» օդանավակայանում, թե՛ Երկաթուղային կայարանում...

Այս խոսքերի արձագանքը սրամաքանական շարունակությունն էր մեր ժողովրդի համար լուրջ քայլ մեկնելու, բայց եւ լուրջ իրադրական մի ասացվածքի՝ «Որսեղ հաց, այնտեղ կաց»:

«Երթալը ճիշտ է» երեւի մի 40 տարեկան մարդուն ունեցող խոսքի հիմքում հետեւյալ տարգմանակ անելոցն է ընկած. «Երկու ախտար ընկեր մի տեղ կանգնած կիսաձայն գրուցում են: Երբորը՝ մրանց անծանոթ, նույնդեմ ախտար, տեսնելով, որ գրույցը սովորականից ավելի երկարեց, մոտենում է մրանց եւ կամացուկ ասում. «Կներեք, չգիտեմ ինչի մասին կխոսիք, բայց ձեզի բան մը ղեկավար ըսեմ: Երթալը ճիշտ է...»:

Իրոք, թե՛ Երևան ֆառասուն եւ ավելի տարածված առաջ այս հարցի մասին մեր «ախտարները» լուրջ չէին խոսում: Դե, Ասալիմի ժամանակ ո՞վ սիր կաներ մտածել այդ ուղղությամբ: Ամեն ինչ սկսվեց Խրուշչովի օրոք, երբ «երկաթե վարագույրը» մի փչեց քայքայեց, մարդիկ սկսեցին գնալ-գալ, սկսեցին ծանր ու թեթեւ անել, գնացածներից ելած մեծահասակներն ու հեռավորագանգերը մտադրեցին: «Պետիկեմ արդեն տուն առած են հենց Հոկտեմբերի մեջ, իսկ հայրենին ու մայրենին թոշակ կտանան կոր: Աս ի՞նչ երկիր է»:

Կամաց-կամաց հայրենադարձների ընթացիկները, իսկ հետո՝ նաեւ թաղերը, սկսեցին բաժանվել գնացողների եւ զննարկողների, իսկ մի տարի սարի անց՝ գնացածների եւ դեռ չգնացածների: «Եթե ասանկ շարունակվի՝ տուն-տեղս կվաճառեմ եւ կերթամ Օվիհի դուռը: Տեսնված բան է, «վարսավիրանոցի կամ ֆոտոստեյլիս, ոսկերչականի կամ դերձակարանի մալոգը (եկամսահարկը) մասն անգամ բարձրացուցեմ»:

«Կըսեմ՝ յուրաքանչյուր կուրի կարելիս, ասվոք վերանորոգելիս կամ ակնաբուժությունը առաջ մղեմ, իրավունք ունեցնեմ, որ հենց այդպիսի մի քանիսն էլ իրենց հարցերը լուրջ չէին հարցնում, այնքան էլ իրենց հարցերը լուրջ չէին հարցնում, որ հենց այդպիսի մի քանիսն էլ իրենց հարցերը լուրջ չէին հարցնում, որ հենց այդպիսի մի քանիսն էլ իրենց հարցերը լուրջ չէին հարցնում...»

զեղիս կամ ակնաբուժությունը առաջ մղեմ, իրավունք ունեցնեմ, որ հենց այդպիսի մի քանիսն էլ իրենց հարցերը լուրջ չէին հարցնում, որ հենց այդպիսի մի քանիսն էլ իրենց հարցերը լուրջ չէին հարցնում...»

«Երթալը ճիշտ է»-ի կողմնակիցների մի սկզբնական էին կազմում 1949 թվականի ախտար տեսածները եւ մրանց ընթացիկների մի սերունդը:

Մեկը, որ տեսել էր Ալթայի երկրամասի ախտարի տարիները, առաջին իսկ հնարավորությունից կոպտեց, որ ընդմիջ թողներ ԽՍՀՄ-ը, կամ ՀԽՍՀ-ն՝ ինչդեռ եւ ուզում էր կոչվել: Եվ 1949

մարդու մեծադիր արձան՝ Վ. Ի.Լենինն է դա: Իրենց աղբյուրն ոչ մի երկրում իրենք չէին հանդիպել այդ մարդու արձանին, այնտեղ նման արձաններ դնում էին Քրիստոսին կամ մրա առակերներից որեւէ մեկին: Եվ կամ թե ազգային որեւէ գործչի, որը վայելում է համայն ժողովրդի սերը: Մեր ախտարները, ինչդեռ եւ երեսնամյակ, լավ գիտեին, թե ով է Լենինը: 20-րդ դարի հայ ժողովրդի զարթոնքում մեջ հազիվ թե գտնվի մի այլ գործիչ, որն այդքան վաստակում արած լինի, որքան Լենինը: Եվ ահա այդ մարդուն արձան է կանգնեցրած եւ դեռ հրապարակել էր կոչվում է մրա անունով: Ուրեմն այս երկրում կարգերը կեղծ են, մի ողջ ժողովրդի ստիպողաբար զարթոնքում են երկրապետ մեկին, որն այդ ժողովրդի բացահայտ թեման է: Եվ ղեկավար չէր հակախոհաբանությունը որոշակապես անել. լավագույն փաստարկը հենց Լենինի արձանն էր Երևանի օդանավակայանում: «Այս ո՞ր են

վում՝ «Դրացիներ, ես անոթի եմ... ղեկավար կուրեմ, կաթ կուրեմ, հացին վրա ֆաճե կարագ եւ մեղր կուրեմ...»

...Արայի հուսահատ կանչին այս ու այն կողմից մեղամաղձոտ արձագանքեցին միայն թաղի սոված շները... (Տիգրան Լեւոնյան, «Վերադարձ», Երևան, «Վան Արյան» 2016, էջ 39, 66):

Ինչի-ինչի, բայց իրենց երկրներում, որտեղից որ իրենք եկան Հայրենիք, մրանց հացի կարոս չէին: Երբ մրանց «Սինայ» շոգեմակով 1946 թվին մոտենում էին Բաթումի մավախանգուսին, խորհրդային կոմիսարները եւ ներգաղթի կոմիտեի ազգությամբ հայ զարթոնքի մասնակցները զարթոնքի մասնակցները մեր հայրենակարոս ֆուրերին եւ եղբայրներին, իրենց հետ թեքած բոլոր սննդամթերքները նետել Սեւ ծովը. «Ձեր փսած կաղի-սալիսական երկրներից թեքած ամեն տեսակի ուստեսեղեմը նետեցե՛ք մավից ծովը: Մեր երկրում

վունի, լցրեցին խոտը եղջերավոր անասուններ փոխադրող վագոնները եւ հայրա՛ն դեմի Երևան: Վագոններից դուրս կգա միայն կայարաններում, ու երբ, այստեղ ասած՝ կայարաններում, մարդիկ իջնում էին ղեկավարան գնալու կարիքով, տեսան, որ արահետի երկայնքով կանգնած են ավստրալիական կանաչ զգեստ հագած զինվորները, եւ ոչ հայ, ոչ վրացի, այլ ռուս, որոնք մի խոսք էին ասում՝ «Нельзя» եւ այդ ասեմ մարդիկ իրար երեսի մայեցին ու լուրջ խորհեցին՝ «Ինչո՞ւ եկանք»:

Թռչում էի Մոսկվայից-Նյու Յորկ 1992 թվականի դեկտեմբերին: Օդանավում նստած էր մի հայրենադարձ ընթացիկ, որն իրավունք էր ստացել մեզադրուց տեղափոխվելու ԱՄՆ: Կողմս նստած էր մրանց մայրիկը, ով ճանաչում էր ինձ սնային գաթա հյուրասիրեց: Ինքնաթիռն առաջին վայրէջքը կատարեց իռլանդական Շեննոնի օդանավակայանում:

«ԵՐԹԱԼԸ ԺԻՇՏ Է...»

(Ենթախոսքի փոխարեն՝ հարցական նշան)

Հայրենադարձության եւ հայրենալքման թեման թե՛ քարոզչի, սակայն մեր գրողները, զարթոնքի մասնակցներն ու հասարակագետները զարմանալիորեն խուսափում կամ քշանցում են այն: Ամբողջ ունենք, անձնական հուսադրություններում հասկառու, բազմաթիվ վկայություններ այդ թեմայի շուրջ, սակայն դեռեւս բացակայում են համադարձակ ու խորհային անդադարձումները հայ ժողովրդի 20-րդ դարի զարթոնքի ամենակարեւոր եւ, միաժամանակ, ցավալի այդ երեւույթի մասին: Թե՛ Երևան այն զարթոնքով, որ հայրենասիրական մեր առիթական ձգտումներին ձիշտ հակառակ՝ ազգային մեծ զարթոնքներն ենք գրանցել այդ աստարեզում ու դեռ շարունակում ենք գրանցել... Սկսելով մեր թերթի ներկա համարից՝ հաջորդական 5 համարներով մեր կայքէջում ենք գրականագետ եւ հեղինակ Ավիկ Իսահակյանի վկայությունների շարքը՝ իրեն հասուն զարթոնքական հեղափոխում է անկողմնակալ ու անբռնազբոս արդարանով գրված: Ընթերցողը, վստահ եմ, հետաքրքրված կարդալու է այս գործը, որը արժանի է առանձին գրքով լույս տեսնելու:

«Տրանսիլվանիա» շոգեմակը հայրենադարձներով լցնում է հեռանում է Մարսելի մավախանգուսից

թվականի ախտարների մեծ մասը կազմել էին հայրենադարձները: Ինչ հույսերով էին մրանց լքել Փարիզն ու Մարսելը, Բեյրութն ու Կահիրեն, Հայտեղն ու Թեհրանը, որ հիմա հայտնվեին Ալթայում: Ախտարների մի զգալի մասն իրենց վերջին կայանը գտան հենց սավար փոխադրող վագոններում, կամ սիրիայի անանուն սափասաններում: Իսկ ստորագրումները, էլ «Враг народа», «Буржуй без буржуйки», «Понаехали армячки», «Шевелись черножопый»: Այս դարձեց հուսախաբությունն աղբյուր մարդը այս ամենը վերադարձի վախից կասե՛ր ոչ միայն «Երթալը ճիշտ է», այլեւ «Օրհնյալ է երթալը»:

Ալթայյան ցուրցը, որը մեկ անգամ մեկ էր մեր սարաբախտ հայրենակցի ոսկորները, էլ երբեք դուրս չէր գալու ոչ Երևանում, ոչ Մարսելում եւ ոչ էլ Սանսա-Մոնիկայում:

Մեր ախտարները տեսան, որ Երևանի կենտրոնական հրադարակում, ուր խոյացած է Թամանյանի հանձարեղ ճարտարապետական մեթոդ ստեղծած Հայաստանի Կառավարության շենքը, տեղադրված է ողջ հասակով մեկ կանգնած մի

մեմբ եկել» եւ «Ինչո՞ւ եկանք» այս հարցերին ստույգ զարթոնքի չկար: «Ո՞ր» - արդեն առաջին օրից ղեկավար էր դառնում, «ինչո՞ւ եկանք»-ի համար յուրաքանչյուր հայրենադարձ ուներ իր արած այդ ֆայլի ներքին դրդազարթոնքը: Շատերը հուսախաբությունից ընկնում էին հոգեկան անհուսալի մեջ, լուրջ փորձում էին հարմարվել այս իրավիճակին, ուր ստիպված էին գործարդել մարդկային վաստակի ինստիտուցիան՝ շոգեմակի վրա, սեղ, կեղծել, կատաղել եւ անգամ զովաբանել առկա իրականությունը, լուրջ էլ աղբյուր էին հույսը արձանում՝ թե մի օր կբացվի «երկաթե վարագույրը» եւ «երթալը» հնարավոր կլինի:

Մինչդեռ մի հոծ հանրության համար առաջնային հարցը հանապազօրյա հաց հայթայթելն էր...

Այսօր դժվար է հավասար, բայց դա դառն իրականությունն էր, այդ մասին վկայում են այսօր արդեն զարթոնքի շարիփ հասած մեր հայրենադարձները:

(«Մամա, ես սոված եմ... Մամա ջան, ֆունս չի սանում, հաց եմ ուզում...» «Պատահանի ճաշերով վեր էր մազզում եւ թաղով մեկ բղա-

ղոմ լիովին աղաքակցած կլինե՛ք: Եթե այս հրամանը չկատարվի, դուք անձնագիր չեք ստանա»): Մինչդեռ մարդիկ, ինչը որ հասուն էր հայ մարդուն, առանց սնունդ ճամփա չէին ելել, եւ իրենց ունեցած դրամի մի որոշակի չափը ծախսել էին սննդամթերքի վրա եւ այս ամենը (իսկ եղածը կբավարարե՛ր մի ֆանի ամիս) ղեկավար թափվե՛ր բառիս ամենաուղղակի իմաստով: Մինչ այս հակամարդկային հրամանը գործի դրվեց եւ «կարմիր» փառան իմացան այդ մասին, ով հասցրեց, զգեցին ջուրն իրենց մավակները եւ հայրա՛ն «անվճար» ղեկավար եսեփից: Մինչդեռ մեր հայրենակիցների (որոնք «Սինայի» վրա համախառնված էին) արտերով մի երջանկության ալիք անցավ: «Տեսե՛ք, տեսե՛ք մեր սովեցական հայրենակիցները, ժամ առաջ զգե՛լ են իրենց ջուրը, որ գամ անձամբ մեզ դիմավորեն, ողջունեն»:

Արդեն, երբ ափ իջան, ղեկավար անելու իմաստ չկար, բարեհաջողությամբ փոխարեն մրանք երկու-երեք օր փնջին բաց ծովային կառավարություն, միմյանցից անցնելու անձնագրերի, վիզաների հետ կաղված գործերը: Եվ հետո՝ ուղիղ կայարան, առանց ֆաղափ դուրս գալու իրա-

կայանում: Ինքնաթիռը ղեկավարվե՛ր, բոլորը ղեկավարվե՛ր: Պետք է ասեմ, որ սա իմ առաջին թռիչքն էր դեմի Միացյալ Նահանգներ, եւ ես առաջին անգամ էի տեսնում նման խոտը եւ արսակարգ հարուստ օդանավակայան, ինչդեռ սին Շեննոնն էր: Օդանավակայանն իմն ասեմ մի առանձին ֆաղափ էր՝ էլ հյուրանոց, էլ հսկա խանութներ՝ ուստեսեղեմի, հագուստեղեմի, ոսկեղեմի: Ես մտածեցի՝ սա հասուն ստեղծած «Արեւմուտի» ցուցափեղկն է մեր երկրի դեմ, որ մարդկանց զարմանքն առաջացնի: Բայց այդ օրը ցուցափեղկը մեկը չէր, նման սաղավարներ իրար հետեփից շարված էին. խմիչների, օծանելիքների, ոսկյա իրերի, ժամացույցների, ո՞րն ասեմ: Մարդիկ հանգիստ ճեմում էին, առանց իրար հրճեցնելու առեսուր անում, դեմքերին միայն ժոյճ, հանկարծ մեկին դիպչե՛իր, հենց իր կողմից կլսեիր սիրալի ներողությունը: Տեղ-տեղ այս ցուցափեղկը արահետը ընդհատվում են հենց իրենց շարունակությունը կազմող փոքր ռեսուրսներով, սրճարաններով, բարերով ու փաթեթով: Անկեղծ ասած, ես ու առաջին անգամ ղեկավար էի թռչելի Ալթայիկական օվկիանոսի վրայով մինչեւ Նյու

ժամանակները փոխվել են, փոխվում են ամեն օր, ամեն ժամ, եւ ներկայիս չենք կարող արդեն ասել, որ այս կամ այն (արեւելյան թե արեւմտյան) ձակաս վրա ամեն ինչ խաղաղ է: Ընդհակառակը, երկու ձակասներում էլ փոթորկալից արագությամբ փոխվում է ամեն ինչ:

Մեր թերթի վերջին երկու (29 եւ 30) համադասասխանաբար հուլիսի 29-ի եւ օգոստոսի 19-ի համարներում անդրադարձել ենք կովկասյան սարածափերի (եւ ոչ միայն) գուցե ամենախոտոր ծրագրերից մեկին՝ Ռուսաստան-Իրան-Ադրբեջան գազաթափողովի արդյունքում ստորագրված մի համաձայնագրի, որ հյուսիսից հարավ ձգվող բեռնափոխադրումների նոր ուղի է նախատեսվում կառուցել, բացառելով Սուեզի ջրանցքը եւ զգալիորեն կրճատելով ինչպես ժամանակը, այնպես էլ ծախսերը:

Աշխարհաբաղադրական, սննդային եւ էներգետիկ ընդգրկումներ ունեցող այս խոտոր ծրագրի ֆունկցիոններն ու մեկնաբանությունները բարունակում են մնալ կարելուազույն լրացվածից ընդհանուր առմամբ կիսակետում:

Ստորեւ անդրեցնենք բարձրագույն փուլի վրա ծրագրի զարգացումներից:

այս նոր հյուսիս-հարավ ուղին, որը Պեներբուրգը միացնելու է Մուսբային (Բոմբեյ), 7200 կմ երկարություն է ունենալու: Դրա երկու առանձին հասվածների շինարարությունը դեռ էլ օտարավարին հասցվի: Մեկը 172 կմ երկարությամբ իրանյան Ռաֆս ֆաղաֆից մինչեւ արբեջանական Ասարա նավահանգիստը ձգվող հասվածի շինարարությունն է, որն արբեջանական կողմը խոստացել է ավարտել մինչեւ այս արված վերջը, իսկ մյուսը, ըստ Ադրբեջանում Իրանի դեսպան **Մոհսեն Պակալի**ի, որն այս նախագիծը համարում է «դարի խոտորագույն ծրագիրը», Ղազվինից Ռաֆս ընկած հասվածն է, որի շինարարությունը կավարտի մինչեւ 2017-ի մարտը: Ռաֆս-Ասարա հասվածի կառուցմանը մասնակցելու լուրջ ցանցակցողներն են հայտնվել նաեւ Չեխիան եւ Յունգրիան:

րանաբերողությունը Յունգրիանի եւ Չոնգի երկրների հեծ:

Մեծափայլ ճանապարհը եւ ծրագրի խոչընդոտները

Ըստ տեղեկությունների հնարավոր է, որ հյուսիս-հարավ այս երկաթուղային մայրուղուց, բացի շինարարությանը մասնակից երկրներից, օգտվի նաեւ Չինաստանը: «Եթե չին արտահանողները դարձնեն, որ դա ավելի հարմար, էժան եւ արագ ուղի է եվրոպական շուկա հասնելու, ապա նրանք անմիջապես կփորձեն այն Մեծափայլ ճանապարհի բաղկացուցիչ մասը դարձնել», նշել է Արգալովը՝ ավելացնելով, որ դա կլինի նաեւ այլընտրանքային սարքերակը Անդամանյան եւ Յարավ-չինական ծովերը միացնող Մալակկայի նեղուցի, որից հիմնականում ցարդ օգտվում է Պեկինը:

նի նավթարդյունաբերության նախարար **Բիթան Չանգան**ն:

Դա իհարկե հարված կլինի «Գազորոմին»: Մյուս կողմից Ռուսաստանը, որդես մրցակից, կարող է սկզբունորեն դեմ լինել, որ իրանյան գազը ընդհանրապես հասնի եվրոպացի սպառողներին:

Լիստվոլիկի համոզմամբ, միջազգային ֆաղափական եւ սննդային մրցակցության ներկա թայմաններում ոչ ոք չի կարող երաշխավորել ծրագրի հաջող ընթացքը, մանավանդ հաշվի առնելով նաեւ այն հանգամանքը, որ Եվրոպան կարող է Մոսկվայի այս ջանքերը դիտարկել որդես Բրյուսելի վրա ճնշում գործադրելու միջոցի: «Բայց առողջ դատողությունը կարող է գերակշռել, քանի որ Եվրոպան եւ կունենա այլընտրանքային հնարավորություն: Չմոռանա՛նք, որ բացի Ռուսաստանից, Ռուսաստանից»:

սասվի «ազատ առեւտրական գոտի»: Նա նշել էր, որ ընթացիկ արված առաջին հինգ ամիսների ընթացքում Իրանի հեծ առեւտրային արժեքները 70 տոկոսով ավելացել է, հասնելով 855 միլիոն դոլարի:

Ընդդեմ ահաբեկչության եւ սրաֆիկինգի

Եռակողմ գազաթափողովի հայտարարության մեջ նշում կա նաեւ, ըստ ԱՊՆ նախագահի օգնական **Յուրի Ուսակովի**, ընդհանրապես ահաբեկչության, զենքի, թմրամիջոցների եւ մարդկանց սրաֆիկինգի դեմ միասնաբար պայքարելու նպատակով տեղեկությունների փոխանակման վերաբերյալ: «Երեւոյն թմրամիջոցները հարեւաններ են եւ դիմագրավում են նմանափոխ խնդիրներ, որոնց բարձր են գուրբալ սննդային ճգնաժամը, սահմանային իրադարձությունները (հասկալից Աֆղանստանում եւ Մեծավոր Արեւելում), ահաբեկչության դեմ պայքարը, եւ այլն, եւ անհրաժեշտ է առավել սերտացնել մեր համագործակցությունը», ասել է Ուսակովը:

Ադրբեջանի նախագահ **Ալիեւ**ն էլ եռակողմ համագործակցությունը «սարածաբանի անվանագրության հիմնական երաշխիքն» է համարել: «Մենք աղյուս ենք ցաս բարդ մի սարածաբանում, որտեղ անդակաս են սպառնալիքներն ու ռիսկերը, որոնք, դժբախտաբար, ոչ թե թակասում, այլ ավելանում են: Ուրախ ենք, որ Ադրբեջանի հարաբերությունները Ռուսաստանի եւ Իրանի հեծ, ինչպես նաեւ Ռուսաստանի հարաբերությունները Իրանի հեծ՝ ցաս բարձր մակարդակի վրա են եւ այդ հարաբերությունների զարգացումները հնարավորություն են ընձեռում ոչ միայն խոսելու, այլեւ համագործակցության նոր ձեռնարկները ստանալիք ներկայացնող ահաբեկչության, ծայրահեղականության, զենքի, թմրամիջոցների եւ մարդկանց անօրինական թրաֆիկինգի դեմ պայքարելու ասպարեզներում:

Նոր ձեռնարկ համագործակցության

«Եռակողմ գազաթափողովի վերջնական հայտարարությունը արագություն է համագործակցության հնարավորությունների ողջ արժանակը, որն այս նոր ձեռնարկն ընձեռում է», նշել էր Բաբլում Ռուսաստանի արտոնմարտար **Սերգեյ Լավրովը**:

Ծրագիրը նախարարությունների մակարդակով համագործակցություն է նախատեսում ոչ միայն ծովային եւ ցամաքային ճանապարհներով բեռնա եւ էներգետիկափոխադրումների, այլեւ գուրբալ սպառնալիք ներկայացնող ահաբեկչության, ծայրահեղականության, զենքի, թմրամիջոցների եւ մարդկանց անօրինական թրաֆիկինգի դեմ պայքարելու ասպարեզներում:

Ծրագրի մասնակից երկրները համաձայնել են գլխավոր այն կետի շուրջ, որ այսպես կոչված «չկարգավորված հակամարտությունները» մեծագույն խոչընդոտներն են սարածաբանային համագործակցության համար եւ կարելու էլ դրանց կարգավորումը միջազգային օրենքի սկզբունքների հիման վրա:

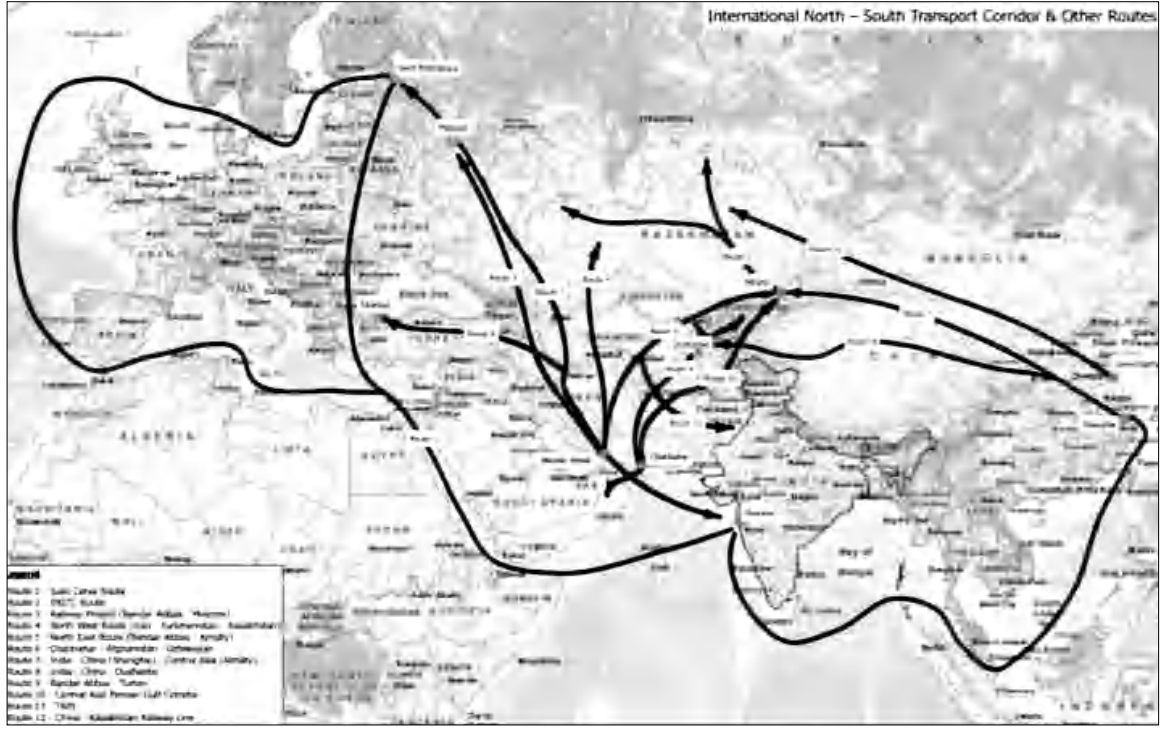
Ռուսաստանի, Ադրբեջանի եւ Իրանի նախագահները իրենց երկկողմ եւ եռակողմ հանդիպումների ժամանակ կարելու են նաեւ «Կասպից ծովի կոնվենցիայի» շուրջ օրենսդրության կնքումը եւ հանձնարարել համադասասխան գերատեսչություններին օրենսդրություններին 5-րդ կասպյան գազաթափողովի անցկացումը:

7200 կմ երկարությամբ ուղի

Ինչպես արդեն նշել է «Ազգ»ը, գերբեռնված եւ առավել ծախսատար Սուեզի ջրանցքը արժանաբար, ցամաքային եւ ծովային փոխադրամիջոցների

Պարի խոտորագույն ծրագիրը

Պեներբուրգից Տալկասան՝ բեռնափոխադրումների նոր ուղի

Զարեգի վրա երեւում են բեռնափոխադրումների միաժամանակ 3 ուղիներ. ավանդական՝ Սուեզի ջրանցքով, Յուսիս-հարավը՝ Պեներբուրգից մինչեւ Մուսբայ եւ Մեծափայլ ճանապարհը՝ Կանիայից մինչեւ Պեներբուրգ՝ անցնելով Իրան, Թուրքիա եւ Հայաստան երթուղիներով:

երկաթգծի սարքեր երկրներում զսնվող սարքեր հասվածները իրար միացնելով մեկ ընդհանուր նպատակի ծառայող ուղի կառուցելու ծրագիրը ֆունկցիոն է անցած մոտ արդարեւ ընթացքում, առավել ինտենսիվությամբ՝ 2008 թվականից: Մշակվել է գլխավորապես Յունգրիանի, Իրանի եւ Ռուսաստանի կողմից, բայց Ռուսաստանի եւ Իրանի վրա դրված արեւմտյան լուրջ ծրագրերը նոր ուղիներ որոնելու խթան են հանդիսացել:

«Պատժամիջոցների վերացումից հետո, Իրանը բավական մեծ գումարներ վաստակեց նավթի վաճառքից եւ ավելացրեց իր արտադրությունը: Ուսի նա նոր շուկաներ է սկսել որոնել եւ դասրաս է այդ ուղղությամբ ներդրումներ կատարել ենթակառուցվածքների շինարարության ոլորտներում», նշել է «Ռազմավարական հարողակցությունների կենտրոնի» նախագահ **Պիտրի Արգալովը**:

Իսկ Ռուսաստանի համար նոր ծրագիրը հնարավորություն է ընձեռում ընդարձակելու իր աղ-

Ըստ «Եվրասիական Զարգացման բանկի» գլխավոր սննդագետ **Յարուսլավ Լիստվոլիկի**՝ «ման ելքը կնդասի նաեւ ռուս-չինական հարաբերությունների առավել սերտացմանը»:

Սակայն կան որոշակի ֆաղափական սարածայնություններ, որոնք կարող են խոչընդոտ հանդիսանալ հյուսիս-հարավ այս ծրագրի իրականացմանը: Առաջին հերթին Իրանի դիրքորոշումն է Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության կարգավորման խնդրում: Իրանը հսկայեցրել է, որ չի դասրասվում դասրասել այդ հարցում Ադրբեջանի դիրքորոշումը: Ավելին, Իրանը նշել է, որ 2018-ին եռադասկելու է բնական գազի մասակարարումը Հայաստանին, օրական մեկ միլիոնից երեք միլիոն բարելի հասցնելով այն:

«Ճիշտ է, Հայաստանը գազի համեմատաբար փոքր սպառող է, բայց կարող է կարելու ուղի դառնալ դեղի եվրոպական շուկա իրանյան գազ արտահանելու համար», նշել է Իր-

սանից, Իրանը, Ադրբեջանն ու Չինաստանն են ավանդաբար ձգել թափանցել եվրոպական շուկան», ասել է Լիստվոլիկը:

Դիտողները նոր ծրագիրը համարում են Ասիայի աշխարհաբաղադրական ֆաղափական փոխադրումների Պեկինի ձգումների, այսինքն «Ասիա-հարավ օվկիանոս երազանքի» իրականացման մի մասը, ինչը ԱՄՆ-ում որոշակի դժգոհանք կարող է առաջացնել, որովհետեւ «Մեծափայլ ճանապարհի սննդային գոտու» ստեղծման տեսլականը հակադրվում է սարածաբանում Վաշինգտոնի կողմից «ռազմական հեծակետեր» ստեղծելու ռազմավարությանը:

Մինչդեռ Իրանի համար, ինչպես «Յուսիս-հարավ սրանստորային միջանցքը» (NSTC), այնպես էլ «Մեծափայլ ճանապարհը» նպատակով ուղիներ են «դեղի արելու օրվելու» երկրի ֆաղափականության մեջ: «Azertac-ին» սկսած հարցադրույցում ԱՊՆ նախագահ **Պուսի**նը հույս էր հայտնել, որ օրենսդրական եւ «Եվրասիական սննդային միության» միջեւ կհաս-

նոր շուկաներ

Ծրագիրը իրականություն դառնալու դեղմում խոստանում է Ասիայի եւ Եվրոպայի երկրներից բացի հեծադայում նոր շուկաներ բացել եւ բացահայտել նաեւ Աֆրիկայն եւ Լատինամերիկյան մայրցամաքներում:

Ծրագրից օգտվողների թվում են, բացի Իրանից, Ադրբեջանից, Ռուսաստանից եւ Յունգրիանից, Բելառուսը, Ղրղզստանը, Ղազախստանը, Ուկրաինան, Տաջիկստանը, Թուրքիան, Օմանը, Սիրիան, Բուլղարիան եւ Չինաստանը: Հայաստանը, առայժմ մեկուսացված լինելով հանդերձ, նույնպես կարող է եւ դեղմ էլ, ինչպես նշված է մեր անցյալ համարի խմբագրականում, «գերաբխույժ սննդային ֆաղափական աշխարհում» սանելով մասնակից դառնալ դարի այս խոտորագույն ծրագրին:

Պատրաստեց Ն. ԾՈՒՆԻՎՅԱՆԸ

Ֆրանսիայի ֆաղափները մեկը մյուսի հետեւից արգելում են լողափերում երեւալ մահմեդական կանանց լողազգեսով՝ բուրկինիով: Քաղաքապետները պնդում են, որ դա աղանդական անհրաժեշտ միջոց է, ըստ որում՝ հենց իսլամի հետեւորդների համար: Lenta.ru կայքը հանգամանորեն անդրադառնում է արգելի նախադրյալներին, դրա կողմնակիցներին եւ առհասարակ ֆրանսիական առողջավայրերում բուրկինիի հայտնվելու դասնությունը: Իրենց լողափերում բուրկինի սկզբում արգելել էին Կանն ֆաղափը, Վիլյոյով-Լուբե համայնքը եւ Կորսիկայի Սիսկո գյուղը, իսկ այժմ այն արգելված է երկրի 15 բնակավայրերում: Ֆրանսիայի վարչապետ Մանյուել Վալսը հավանություն է սվել արգելիին, ասելով՝ «Լողափերը, ինչպես որ ամեն մի հասարակական վայր, դեռ է գեր լինեն կրոնական սկզբունքների»:

Ի՞նչ է բուրկինին

Բուրկինին մահմեդական կանանց համար մեկնված լողազգես է: Դրա առանձնահատկությունն այն է, որ դա ծածկում է ամբողջ մարմինը եւ գլուխը,

փնտրում վեճերից խուսափելու համար: Ես դաստիարակում եմ արգելի հասարակությանը, եթե նրանք ձգտում են նույնպես խաղաղ գոյակցությունը»: Սակայն իրականում արգելի ֆիզ ընդհանրություն ունի աղանդական հարցերի հետ եւ հասարակում է ավելի շուտ անգործությունից: Իսլամականությունը դասավոր եմ հաշվի առնել հասարակության սրամադրությունները, որը ավելի ու ավելի զգուշացնում է վերաբերվում մահմեդականներին: Հարցն արմատապես լուծելը, օրինակ, երկրից բոլոր մահմեդականներին արտաքսելը անհնար է: Բայց հարկավոր է ինչ-որ ձեռքով արձագանքել, ուստի փորձում են խնդիրը մեղմացնել կիսամիջոցներով, որոնցից է բուրկինիի արգելումը, որն ակնհայտորեն չի սղառնում որեւէ մեկի անվտանգությունը, սակայն, Կաննի ֆաղափապետ Դավիդ Լիսնարի խոսքերով, «իսլամական ծայրահեղականության խորհրդանիշ» է:

Ֆրանսիացիների մեծամասնությունը կողմ է արգելիին

Ամենայն հավանականությամբ, բուրկինին կարգելի երկրի այլ ֆաղափներում եւս: Օրինակ, Լը Տուկեի (Պա դը Կալե

է 150 եվրո տուգանքով, իսկ որոշ դեպքերում՝ նաեւ դատաւարի դատաքննարկում, որտեղ դատարանը է 5-րդ հանրապետության աշխարհիկ սկզբունքների մասին:

Մահմանափականներն արդյոք ներհակ չեն ժողովրդավարությանը

Թեեւ դեմքը ծածկող հագուստ մշակույթն կրում էին նվազ քան երկու հազար մահմեդական ֆրանսուհիներ (երկուսն արդեն է մոտ 6 մլն մահմեդական), արգելի բողոքներ հարուցեց: Փորձեցին օրենքը վիճարկել Մարտի իրավունքների եվրոպական դատարանում, բայց դատարանը դատապարտեց Ֆրանսիայի իսլամականություններին:

Արգելի անհրաժեշտությունը բացատրվում էր երկու ձեռքով: Մի կողմից, խոսքը աղանդական նկատառումների մասին էր. դիմակի (չարդայի եւ այլն) սակարող է թաքցնել լինել որեւէ հանցագործ: Մյուս կողմից, լուրջում էր արվում, թե դեմքը ծածկող հագուստը նստեցնում է կնոջ արժանապատիվությունը, իսկ դա անթույլատրելի է աշխարհիկ ու ժողովրդավարական դեմքի մեջ: Ուստի օրենքը շատ ավելի խիստ է նրանց հանդեպ, ովքեր կանանց ստիպում են

Ռուսիայում հայտարարել է. «Բուրկինին ունի նախասահմանում: Այդ նախասահմանումն է թափանցել կնոջ մարմինը, թափանցել կնոջը... Դրանում ինչ-որ անսահման արխայիկ բան կա»:

Բուրկինիի արգելում արդեն գործում է: Կաննում 4 կին տուգանվել է 38-ական եվրոյով: Մի ֆանսիսթ բանավոր նախազգուշացում են ստացել. դրանից հետո նրանցից ոմանք սկսել են կրել սովորական լողազգեսներ:

Ուրիշ երկրների իրավիճակի մասին

Եթե վերցնենք փարանջայի արգելի, այստեղ Ֆրանսիան միայնակ չէ: 2012 թ. Բելգիան որոշեց, որ հասարակական վայրերում չի կարելի գտնվել ինքնուրույն դատարանը դժվարացնող որեւիցե հագուստով: Հոլանդիան 2007 թ. փարանջայի արգելեց դրոշմում, իսկ հետո արգելի սահմանեց նաեւ հասարակական վայրերում՝ սրանտորսից մինչեւ համալսարաններ: Փարանջայ օրենքից դուրս է Գերմանիայի Հեսսեն երկրամասում, Իսպանիայի որոշ ֆաղափներում, Շվեյցարիայի Տիչինո կանտոնում:

Իսկ եթե խոսենք բուրկինիի մասին, այդ լողազգեսն առայժմ արգելված է միայն Ֆրանսիայի վերոհիշյալ բնակավայրերում:

Ի դեպ, ԱՄՆ-ի լողափերին կարելի է տեսնել անգլիսաճառ բուրկինի հիշեցնող հագուստով շղամարդկանց եւ կանանց: Տվյալ դեպքում խոսքը ուղղված է մահմեդական ճանապարհներից դատարանը լողազգեսների մասին է: Դրանք հնարավորություն են տալիս լողալ ծովում եւ ընդամենը նվազագույնի հասցնել արեւի ճալ մնալու բացասական հետեւանքները:

Իսլամն իրո՞ք դասվում է կրեւ բուրկինի եւ փարանջա

Սա բարդ հարց է: Դուրսում կա, օրինակ, այսօրիսի հասկած. «Օ՛, Մարգարե, ասա քեզ կանանց, քո դասերին եւ հավասարակալ այրերի կանանց, որ ավելի լավ փաթաթվեն իրենց հանդերձների մեջ. այդպես ավելի հեշտ կլինի նրանց արքերել (աղանդականներից ու սրկուհիներից), եւ այդ դեպքում նրանք չեն ենթարկվի ինչ-ինչ նվաստացումների» (33:59): Կա նաեւ այս մեկը. «Ասա հավասարակալ կանանց, որ իրենց հայացքները հեռացնեն (անթույլատրելի բաներից) եւ դատարանն իրենց ողջախոհությունը: Թող չցուցադրեն իրենց բարեմասնությունները...» (24:30-31): Այսինքն միանգամակ կարելի է լինել, որ կանանց դասվիրված է համեմատաբար: Իսկ մյուս բաներում հնարավոր են զանազան մեկնություններ: Օրինակ, դեմքը ծածկելու ավանդույթը գոյություն ունի միայն մի ֆանսի երկրում, եւ մահմեդականների մեծամասնության համար փարանջայի մեծ ճեմարիս հավաստի, այլ խավարանքության մարմնավորումն է: **Պ. Բ.**

Ֆրանսիան ինչո՞ւ է արգելում մահմեդական լողազգեսը

բաց թողնելով միայն դեմքը, ոտնաթաթերն ու դասակները: Ջգեսը չի կաշկանդում շարժումները, ֆանի որ կարված է առաձգական գործվածքից: Այսօրիսով, բուրկինի հագած կինը կարող է լողալ, մնալ լողափին կամ, օրինակ, վոլեյբոլ խաղալ, ընդամենը չխախտելով իր (կամ ամուսնու) դասկերացումները համեստության եւ բարեդասության վերաբերյալ: «Բուրկինի» անվանումը կազմված է «բուրկա» (կնոջ մարմինն ամբողջապես ծածկող հագուստ) եւ «բիկինի» բառերից:

դեդատարանն) փոխադասադատեց խոսացել է, որ այդ համայնքի լողափերին բուրկինին կարգելի մոտ օրեր: Նա մնան հագուստով ֆաղափ եկողներին նախազգուշացրել է, որ նրանց «բարեհաճորեն չեն ընդունի»:

Ֆրանսիացիների մեծամասնությունը հավանություն է տալիս արգելիին: Le Point շաբաթաթահանդեսի անցկացրած հարցման մասնակիցները դասաստանել են մեկ հարցի. «Հարկավո՞ր է արդյոք բուրկինիով լողալ արգելի Ֆրանսիայի բոլոր լողափերում»: Արդյունքները հետեւյալն են. «այո»՝ 92,9 տոկոս, «ոչ»՝ 7,1 տոկոս:

Մահմեդականներն անցյալում եւս բախվել են նման սահմանափակումների

2004 թվականին Ֆրանսիայի դատարանը որոշեց արգելել կրոնական խորհրդանիշեր կրելը: Կաթոլիկները կարող էին իրենց խաչերը մեկնել հագուստի սակ, իսկ մահմեդական աշակերտներից ստիպված եղան հրաժարվել հիջաբներից: 2011 թվականին արգելվեց հասարակական վայրերում երեւալ դեմքը ծածկող հագուստով: Պատահաբար այդ որոշումը հակամահմեդական չէ, ֆանի որ սահմանափակումը տարածվում է նաեւ մոսկոլիկների սաղավարտի, զանազան դիմակների վրա: Սակայն ակնհայտ է, որ սվյալ արգելի առաջին հերթին վերաբերում է նրանց, ովքեր սովոր են փողոց դուրս գալ չարդայով, միկաթով կամ փարանջայով: Օրենքի խախտումը դատարանում

թափանցել սեփական դեմքը. նրանց սղառնում է մինչեւ 30 հազար եվրո տուգանք կամ մեկ տարի ազատազրկում: Իսկ եթե խոսքը անչափափասի հանդեպ մուսուլմանից հարկադրանքի մասին է, աղա տուգանքն էլ ավելի մեծ է՝ մինչեւ 60 հազար եվրո:

Եիտե մուսուլմանի սրամաբանությամբ են ղեկավարվում նաեւ բուրկինիի արգելման ջատագույնները: Այսպես, կանանց իրավունքների նախարար Լորանս

Թե ինչպես վրաստանը բարեփոխումներով ազատվեց մաֆիայից

Գերմանական Die Welt թերթի թղթակից Էդուարդ Շթայները գրում է, որ «վրացական հրաճել սկսվում է Թբիլիսիում գտնվող Արդարադատության սնից», որի ջանքերով երկիրը կարողացավ ձեռքազատվել նոսրիկանության եւ արդարադատության մարմինների կաշառակերությունից: Մաֆիականները կամ բանտարկված են, կամ էլ հեռացել են երկրից: Իսլամականությունը ստեղծել են ազատական օրենսդրություն եւ սկսել են ծառայություններ մատուցել ֆաղափազներին: Հենց Արդարադատության սանը եւ ֆաղափային ու գյուղական մյուս համանման կենտրոններում բարեփոխումների շնորհիվ ներկայացված են իսլամական բոլոր մյուսերը, ըստ որում դրանք «դատարանում են վայրկենապես լուծել ֆաղափազների բոլոր հարցերը»:

Սա առավել եւս վերաբերում է գործարարներին: Իսլամականությունը գիտեն, որ միայն բիզնեսն է ստեղծում աշխատատեղեր, ուստի «բառացիորեն գուրուրանմով են ցրադատեց զործարարներին»: Օրինակ, նոր ֆիրմա հիմնողը կծախսի մոտ 15 րոպե, եւ 3-4 ժամ անց նրա հեռախոսի վրա SMS կգա, որ իր ֆիրման գրանցված է ընկերությունների ռեգիստրում: Ինքնաբերաբար կբացվի բանկային հաշիվ:

Հողվածագիրը հիշեցնում է, որ դեռ տարի տարի առաջ երիտասարդ սերունդը առավել շատ գնահատում էր «ֆրեական հեղինակություններին»:

Այսօր հսկայական կարեւորություն է սրվում թափանցիկությանը: International Finance Corporation-ի վերջին զեկուցագրում Վրաստանում կոռուպցիայի մակարդակը փաստորեն գրոյական նշագծի վրա է: Սաակազիվիլու «գրոյական հանդուրժողականության» հետեւանքով շատ մաֆիականներ կամ սղանվեցին, կամ հայտնվեցին անելանելի վիճակում: **Պ. Բ.**

Տեսին մտեր կամ նման բաներ «Ֆակառակություններ» շարքից

Այժմերս

Ալբերտ Խոյան- 1981-1991-ին եղել է «Գրեթե աշխարհ», 2000-2001-ին «Գրական թերթի» գլխավոր խմբագիր: 1991-ին հիմնադրել է Հայագիտական ընկերությունը եւ «Հայագիտակ» հրատարակչությունը, որը զբի միջազգային շուկայում հայտնի է իր փառաբանող հուշանվերային հրատարակչություններով եւ «Գիր» մասենաճարի կառուցված մեծադիր հաստատությունով: 25 տարվա ընթացքում «Հայագիտակը» լույս է ընծայել հարյուրավոր գրքեր, որոնցից հայտնի են «Պանդարան հայ հին բանաստեղծության», «Ամենայն հայոց կաթողիկոսներ», «Թումանյանի, Տերյանի, Խաչատրյանի, Բակունցի ընտանիքները», Ե. Չարենցի «Վերջին խոսքը», Զ. Մաթեոսյանի «Սոփիակ թղթի առջեւ», «Վահան Տերյան. Տերյանագիտություն, մասենագիտություն» ժողովածուները, Դ. Ալիբաբայի եւ Ն. Աղոնցի հաստատությունը: Առանձնահատուկ են վերջին տարիների նրա հեղինակած «Սեւ գիրք. նշանավոր օտարերկրացիները թուրքական ոճի ներքին եւ հայոց ցեղասպանության մասին» (հայերեն, ռուսերեն, քուրդերեն, անգլերեն, Երևանում, Սոսկվայում) եւ «Երկիր դրախտավայր. օտարերկրացիները Հայաստանի եւ հայերի մասին հնագույն ժամանակներից մինչեւ մեր օրերը»: Առաջիկայում «Հայագիտակը» լույս է ընծայելու «Հայր. նշանավոր հայերի խոսքը Սոսկվա Խորենացուց մինչեւ Դեմիտրի Դեմիտրյան», «Նշանավոր թուրքերը հայերի մասին» եւ «Ժամանակագրություն հայոց դաստիարակության»:

Ա. Խոյանը շարունակում է հրատարակել «Ֆակառակություններ» իր մատուցողների շարքը, որոնք շարքեր տարիների տարածվել են նաեւ «Ազգ»-ում:

ՄՈՑԻԱԼԻԶՄ ԵՎ ԿԱՊԻՏԱԼԻԶՄ

- Սոցիալիզմը հասարակարգ է մարդկանց համար: Կապիտալիզմը հասարակարգ է մարդու համար:
- Սոցիալիզմը թափառ է, կապիտալիզմը առնում է:
- Սոցիալիզմը արգելում է, կապիտալիզմը խրախուսում է:
- Սոցիալիզմը գաղափարները ծանուցում է, կապիտալիզմը միանգամից կոչ է անում:
- Սոցիալիզմը գիրք է, կապիտալիզմը բանկ է:
- Կապիտալիզմի օրմ ամենից շատ տուժում է լեզուն,- օրջանառվում է ռուկայական ժառանգը: Սոցիալիզմի օրմ ծաղկում է համալսարանական մաթեմատիկական լեզուն:
- Սոցիալիզմը Դոն Զիչոնսն է, կապիտալիզմը Ջիմի Կարթերն է:
- Սոցիալիզմը Ալեքսանդր Մյասնիկյանն է, Ադասի Խանջյանն է, Գրիգոր Հարությունյանն է, Յակոբ Չարոբյանն է, Անտոն Զոչիկյանն է, Կարեն Դեմիրճյանն է, Վիկտոր Համբարձումյանն է, կապիտալիզմը Ռոբերտ Զոչարյանն է, Սերժ Սարգսյանն է, Գագիկ Ծառուկյանն է:
- Սոցիալիզմը ցամաք հացն է բոլորի սեղանին, կապիտալիզմը էլեկտրոնի սեղանին է:
- Սոցիալիզմը գեղեցիկ երգ է, կապիտալիզմը դժգոհություն է:

միտալիզմը՝ դառն իրականություն:
 Սոցիալիզմը լցնում էր Հայաստանը, կապիտալիզմը՝ դատարկում:
 Վա՛յ մեզ. հայության երազանքը սոցիալիստական կապիտալիզմն է:

ՆԱՅԱՍՏԱՆ-ՈՌՈՍԱՍՏԱՆ

- Ժամանակը ծնվել է Հայաստանում, տարածությունը՝ Ռուսաստանում:
- Հայրենիքը ծնվել է Հայաստանում, լուսնայինը՝ Ռուսաստանում:
- Աղբյուրը ծնվել է Հայաստանում, ջուրը՝ Ռուսաստանում:
- Շոգը ծնվել է Հայաստանում, սառնամանիկը՝ Ռուսաստանում:
- Քարը ծնվել է Հայաստանում, հողը՝ Ռուսաստանում:
- Կոշիկը ծնվել է Հայաստանում, դաստակը՝ Ռուսաստանում:
- Եսը ծնվել է Հայաստանում, մենքը՝ Ռուսաստանում:
- Լեռը ծնվել է Հայաստանում, փայտանձր՝ Ռուսաստանում:
- Առատությունը ծնվել է Հայաստանում, վերջը՝ Ռուսաստանում:
- Հացը ծնվել է Հայաստանում, զեմքը՝ Ռուսաստանում:
- Պատերազմները Հայաստանի համար վայրէջքներ են, Ռուսաստանի համար՝ վերելք:
- Ռուսաստանը Հայաստանի համեմատ ունի մի փոքր առավելություն՝ իզակալ սեռի դերանում:

- Ռուսաստանի մեծադիր փառաբանը վերնակի ղեկավար Հայաստանը:
- Ռուսական կոմունիզմի ծանր ուրվականը ճգնեց ղեկավար Հայաստանը:
- Չարմանալի բան. դարեր շարունակ Հայաստանը հոսում է դեմոկրատիայի, Ռուսաստանը՝ դեմոկրատիայի հարակալ հարակալ:
- Պատերազմի ժամանակ Ռուսաստանը վերելք է ապրում, խաղաղության ժամանակ՝ ճգնաժամ:
- Գալիկ աշխարհային պատերազմի ժամանակ Ռուսաստանը իր հոյսը դնելու է միայն Հայաստանի վրա:
- Հայաստանը դժվար կառավարելի երկիր է, որովհետեւ փոքր է, Ռուսաստանը դժվար կառավարելի երկիր է, որովհետեւ մեծ է... Ուրեմն՝ ես չեմ ասում հեռու կառավարելի լինելու համար հարկավոր է Հայաստանը մեծացնել, Ռուսաստանը՝ փոքրացնել... կամ Ռուսաստանը կցել Հայաստանին բարձր ինֆրակարգությամբ:
- Մեծահասակի հայի տունը փոքր էր, ընտանիքը՝ մեծ. հիմա տունը մեծ է, ընտանիքը՝ փոքր:
- Պատերազմությունը, Ստալինը, Զեյնաբը եւ մյուսները սխալվել են հայերի ծագման հարցում. արմենները ոչ թե եկել են Թրակիայից, այլ գնացել են առեւտրի կամ արտադրության աշխատանքի եւ ես եմ վերադարձել:

ՎԻՅԱՄ ՄԱՐՈՅԱՆ

Երբ Վիյամ Մարոյանը գալիս էր Հայաստան՝ Հայաստանը լցվում էր բովանդակությամբ եւ ընդարձակվում,- բերքը առատ էր լինում, Սեւանի ջրերը աշխուժեցնում էին բարձրագույն, հանցագործությունները նվազում էին, մարդիկ բարիանում էին, ծնունդը շատանում էր:
 Նա ամբողջ կյանքը արթնց Ամերիկայում եւ նրա հայկական շրջանները երկիրը ծաղկեց, բարգավաճեց, հարստացավ, աշխարհում դարձավ առաջինը...
 Տարօրինակ է, որ Հայաստանը չի դառնում, իսկ ԱՄՆ-ը մինչեւ օրս հայությանը հարկեր չի վճարում սարգյանական բարգավաճ շրջանի համար, ինչպես Ռուսաստանը՝ Արամ Խաչատրյանի երաժշտության համար:

ՆՈՐԱՆՆԵՐ ԱՆՍՏԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Երբ մարդիկ խոսում են հոգու անմահության մասին, երեւի նկատի ունեն միայն մարդու հոգին. նրանք մոռանում են, որ կենդանիները նույնպես հոգի ունեն, թեւեւ մարդկանց ղեկավարող ուղղեց մարմնի առանձին մաս չունեն: Միզուցե կենդանիները հոգու անմահության մասին մտածելիս մարդկանց նման նկատի ունեն միայն իրենց հոգին:

ՄԱՏԱՆԱՆ ՈՒ ՄԱՐԳԸ

Մատանայի կինը Մատանայի գրկում սասանայերեն էր խոսում, իսկ սասանան մտքի մեջ մտածում էր.
 Ի՞նչ մարդ է...

ԱՐԵՎՄՈՒՏՆԵՐ ԵՎ ԱՐԵՎԵԼՆԵՐ

Արեւմուտքը մարդկեր սասանա է. Արեւելքը սասանայակեր մարդ է:

ՄԱՐԳԸ ԵՎ ՄԱՐԳԻԿ

Բոլոր ժամանակներում Մարդը բարձր է դասվել մարդկանցից. Մարդն է իբրեւ մարդկանց վրա: Նոր ժամանակներում, հասկալիս Արեւմուտքում, փորձում են ղեկավարել մարդկանց: Որքան էլ սարգյանակ է՝ որոշ երկրներում այդ բանը ժամանակ առ ժամանակ հաջողվում է:
 Ռուսաստանում, երբ ղեկավարումը Մարդուց անցավ մարդկանց ձեռքը՝ երկիրը փլուզվեց:

ՆԱՐԵԿԱՅՈՒ ՊԱՏԱՆՁԸ

Գրիգոր Նարեկացին խորապես ընթացել է, որ մարդ արարածը մեղքերի շեղման է, մեղքերի կուսակարան: Մեղքերը փակվում են միայն Բարձրալի խոստովանելով, իսկ նրա ճանադարին կանգնած է մարդ-հոգեւորականը, իսկ նա սովորական մեղավոր մարդն է, ում առաջ մյուս մարդը չի ցանկանում մեղքեր խոստովանել:
 Մի՞ փակեմ դեմոկրատիայի ճանադարը,- ահա Գրիգոր Նարեկացու ցավն ու դառնությունը:

Երդողանի գործակալները սղառնալիք են գերմանիայի թուրքերի համար

Թուրքական MIT հետախուզությունը գերմանիայում ունի իրազեկիչների հսկայական ցանց: Այդ մասին հաղորդում է գերմանական Die Welt թերթը, վկայակոչելով գերմանացի մի անանուն փառաբանական գործչի: Նրա խոսքերով, ամբողջ երկրում այդ ցանցի մեջ մտնում են «թուրքական հետախուզության մոտ 6 հազար գաղտնի իրազեկիչներ»:
 «Արդեն վաղուց մեծ մասամբ շեղվել էր ոչ այնքան հետախուզական սվալների ստացման, որքան ճնշումների իրականացման վրա», ընդգծում է անվտանգության հարցերի գերմանացի փորձագետ Երիս Ընիդս-Էնթրոնը: Նա

նշում է, որ «նույնիսկ արեւելագերմանական «Շթագիին» չէր հաջողվել գերմանիայում ստեղծել իրազեկիչների այդքան ծավալուն ցանց»:
 «Կանաչների» կուսակցության դատաւար Հանս-Զիլիան Զերբերլեն նույնպես խոստովանում է, որ MIT-ը գերմանիայի տարածքում ծավալել է «ամերեականայելի գաղտնի գործունեություն»: Նա երկրի սահմանադրության դաժնաման գերատեսչությանը, BND դաժնային հետախուզական ծառայությանը եւ ոստիկանությանը արդեն կոչ է արել շատ կարգով վերանայել համագործակցությունը Թուրքիայի հետ:

«ԱԶԳ» ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
 Հրատարակչության ԻԳ Տարի
 Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
 «ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
 Երևան 0010, Հանրապետության 47
 e-mail: azg@azg.am, azg2@aminco.com
 www.azg.am

Գլխավոր խմբագիր
 ՅԱՎՈՐԲ ԱՎԵԴԻԿԻԱՆ հեռ. 060 271117
 Հավակարձակ (գրվազ) հեռ. 582960,
 060 271112

Լրագրողների սենյակ հեռ. 060 271118
 Հավակարձ. ծառայություն հեռ. 060 271115

Շտաբային լրատվական ծառայություն
 հեռ. 060 271114, 010 529353
 Համակարգչային ծառայություն՝ «Ազգ» թերթի

Միջոցը չեն գրախոսում ու չեն վերադարձնում:
 Գ. Զարուհի յոթանասները գովազդային են, որոնց բովանդակությունը համար խմբագրությունը դասակարգված չի կրում:

«AZG» Weekly
 Editor-in-chief
 H.AVEDIKIAN / phone: 374 60 271117
 47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 0010